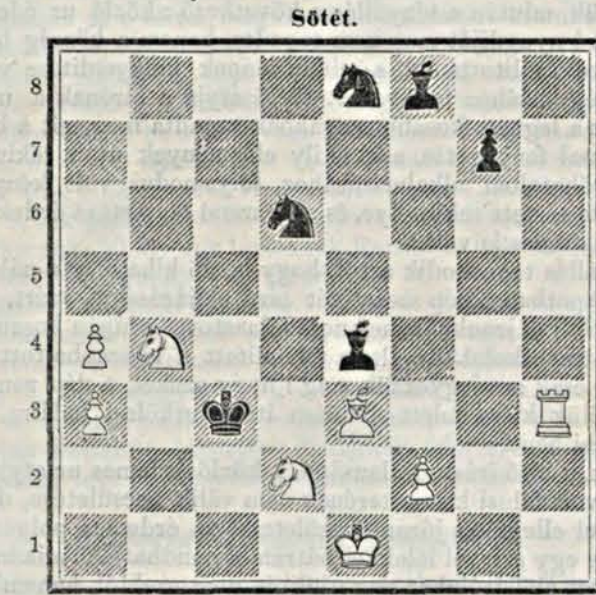

SAKKJÁTÉK.

83-ik sz. feladvány. — Willmers Rudolftól (Pesten).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

15-ik sz. játszma. — Olasz megnyitás.

SCHWARCZ A. és CSERESNYÉS I. között. — Pesten, 1861. április 30-kán.

Világos (Schwarz.)	Sötét (Cseresnyés.)	Világos (Schwarz.)	Sötét (Cseresnyés.)
1) e2-e4	e7-e5	13) V h5-h6†	K g7-h8
2) H g1-f3	H b8-c6	14) V h6-f6†	B g8-g7
3) F f1-e4	F f8-c5	15) H e5-f3	F e5-e7
4) 0-0	H g8-f6	E lépést Világos a g2-án fenyegető mat megállítására végeztette; de bármit ház, egy tisztjának elvesztését többé nem gátohatja.	
5) d2-d4	e5-d4:	16) V f6-f4	B g7-g4
6) e4-e5	d7-d5	17) B e1-e5	B g4-f4:
7) e5-f6:	d5-c4:	18) B e5-d5:	B f4-f3:
8) B f1-e1†	K e8-f8	és Sötét nyer.	
9) f6-g7:†	K f8-g7:		
10) H f3-e5	F c8-f6		
11) V d1-e2	V d8-d5		
12) V e2-h5	B h8-g8		

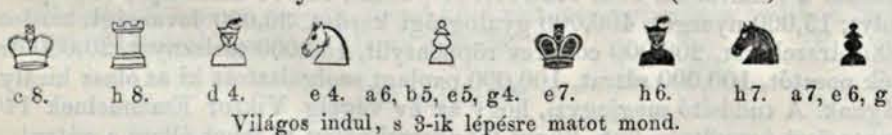
A 78-ik sz. feladvány megfejtése. (Weisz J. A.-tól.)

Világos.	Sötét.	Világos. A)	Sötét.
1) B d4-c4:	F b5-c4:A)	1) ...	d5-c4:
2) V g1-d4†	K e5-d4:	2) H c3-d2:†	B e1-a1:
3) H c3-d1†		3) V g1-d4†	

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fulöp József. — Lessen: báró Meszéná István. — Pesten: Cselkó György. — B.-Ujvárosban: Kovács Lajos. — Nagy-Váradon: Romby Béla.

Rövid értesítések. B.-Ujváros: K. L. Az első hibás. A három lépéses igen csinos; mielőbb közölni fogjuk. — Sárospatak: Most már jobb, mert nem első, hanem második lépésre mat. De vizsgálta ön magát, hibátlan öt lépéses feladványt készíteni néhez feladat. — Kolozsvár: M. P. A feladványokat köszönettel vettük. Egy pár használható.

III. Feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

Színházi napló.

Péntek, jul. 19. „Szökő-év.“ Vigjáték 5 felv. *Buckstonetól*. A francziák iránti szívélyes viszonyunk egyidő óta hülni kezd s mindinkább az angolhoz közeledünk. (Értjük, hogy egy idő óta több életvaló angol darab kerül előadásra színházunkban, miáltal a francia darabok természetesen kissé háttérbe szorítottak. Es ezen angoloskodást épen nem szándékunk megromlani.) A „Szökő-év“ annyi élvezet nyújt, hogy még tán akkor sem szüktünk volna meg előle, ha a férfiak is oly gyarlón játszanak vala, mint a nők egy része, kik azonban maguk sem tehetnek róla, hogy oly szerepeket kaptak, mikkel megbirkózni nem igen tudnak. Ugyilátszik, Szathmárynének is tetszik e darab, mert oly jóízűeket nevetett néha a színpadon, hogy még a karzaton sem lehetne különbeket nevetni.

Szombat, jul. 20. *Stéger* föllépteül: „Portici néma.“ Opera 5 felv. Zenéjét írta *Auber*. *Stéger* igazán művészi éneke a maga iránt költött részvétet és érdeket folyvást képes eredeti frissességben megtartani, mit nemcsak a tele ház, de a gyakran megújult tapsok is igazolnak. Az előadás fénypontjai az ima- és halászdal voltak, melyek bevégeztetésük után is még

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv**. — Nyomatja **Lauderer** és **Heckenast**, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1861.

sokáig kellemes rezgésben tartják a sziveket. A czimszerepet *Rotter Mari* adta, kinek keze-lába elég gyorsan járt, de arczifejezése szokás szerint élettelen volt.

Vasárnap, jul. 21. „*Bánk bán*.“ Eredeti dráma 5 felv. Irta *Katona József*. Ma a közönségnek élvezetes estje volt; sajnáljuk, hogy számosabban nem siettek e legjobb magyar drámát megnézni, annál inkább, mert az előadás is meglátszott a szereplők komoly igyekezetére, kik közt *Egressy* és *Prielle Kornélia* különösen kitűntek jeles játékkal, az első mint *Bánk bán*, az utóbbi mint *Melinda*. *Szilágyi Sándor* is igen jó *Tiborc* s *Tóth József* művészi *Biberach* volt. *Szathmáryné* mint királyné nem volt elég méltóságos.

Hétfő, jul. 22. Uj szereposztással először: „*Evangelium és családélet*.“ Dráma 5 felv. Egyike a francia drámairodalom jobb termékeinek, azért csak örülhetünk, hogy ujjong színe hozott. *Komlossy-Kövérné* és *Lendvay* kezében voltak a főszerepek.

Kedd, jul. 23. *Stéger* föllépteül: „*Hunyady László*.“ Eredeti opera 3 felv. *Erkel Ferencz*ől. Ezuttal a szerepek következőleg voltak elosztva: *Hunyady László* *Stéger*, a királyt *Fekter*, *Szilágyi Erzsébet*et *Voggenhuber Vilma*, *Gara Máriát* *Markovics Ilka*, *Garát Bignio* személyesíté. *Stéger* gyönyörű énekét ma is nagyszámú közönség hallgatta. *Markovics Ilka* igen csinosan énekelt, valamint *Voggenhuber V. is*; mindkettőt többibben megtapsolták. *Fekter* mintha még mindig nem érezné magát egészen otthonosan a színpadon, egyébiránt *Bignio*val együtt eléggé iparkodott, helyét betölteni.

Szerda, jul. 24. „*A makrancos hölgy*.“ Vigjáték 4 felv. A czimszerep *Komlossy-Kövérné* legjobb szerepei közé tartozik.

Csütörtök, jul. 25. *Stéger* föllépteül: „*A Kunok*.“ Eredeti opera 4 felv. Zenéjét írta *Császár György*.

Szerkesztői mondanivaló.

2720. **Válaszat.** —f— A levél át lón adva.

2721. **Nagy-Solymos.** S. E. A megbízást igen szívesen teljesítjük; szolgálatára készen állunk — bár a jó eredményről ez időkben kezeskednünk nem lehet.

5722. **Az aldozat.** **Bum oka.** Az első csupa reminiscencia, ismert balladák hangja és modora. A másik többet ígér, de még nem kiadni való.

5723. **Harsány.** Az ottani t. postakézeltő urat igen szívesen kérjük a magyar irodalom érdekében, hogy a lapok előzetői irányában nagyobb pontosságot és nyájasságot tanúsítson. Sok e részben a hozzánk érkező panasz, mely az orvoslást sürgeti. A lapokat kiadják másoknak olvasni, hol aztán vagy egészen eltűnnek, vagy rongyosan és piszkosan jutnak későn az előfizetők kezébe. Uram, ez nem járja; s nem tudjuk, kinek érdekében dolgozik ön, midőn a falusi magyar embert a hirdok járatásától elvadija! — Kérünk egy kis rendet és igazságot.

5724. **Mindszent.** L. G. Ha az árvák pénztárnokáról közlött tények igazak, akkor azok a büntények sorába és törvényszék elé tartoznak. Mi csak azután szólhatnánk rólok.

5725. **Rittheig.** Cs. E. A II. Mátyás korabeli pénzdarabot vettük s illető helyen átszolgáltattuk. Különb ez nem tartozik a ritka érmek közé. Nevezetes az, hogy mint kerülhetett a pénzdarab a találs helyére, hol a faluk nagyobb része az egész környéken csak 1795 óta áll fenn.

5726. **Bimaszombat.** Sz. M. A levelet elküldjük az illetőnek. Az eredményről tudósítani fogjuk ön.

5727. **Pozsony.** Dr. B. L. Vettük a folytatást a rajzkolal együtt. Kérjük a hátralevő részt is az eddigi lekötözött pontossággal hozzánk intézteni.

5728. **Iglo.** G. H. Biz azt megelőzte egy hasonlatalmu, kimerítő más cikket, mint arról eddig meggyőződött ön. Marad tehát in usum Delphini. Így jár, a ki későn jár.

5729. **N.-Kanizsa** vagy **Zagráb.** R. K. A cikket az említett lapban a szerző neve alatt jelent meg. Mi csak kivonatilag adtuk s más forrásokból megtoldottuk — azért maradt el a név. Nem nagy baj, az ígért tudósítást várjuk.

5730. **A nevelés rövid vázlat.** Nem használható. E tárgyban kimerítőbb dolgozatokat bírnak.

5731. **A.-Szántó.** R. J. A kiadói viszonyok úgy hozták magukkal, hogy a folyó félelvben a „Magyar Sajtó“ évnegyedi ára 5 ft. A Vasárnapi Ujság, társalaja nélkül, félelv 3 ft., évnegyedre 1 ft. 50 kr. (Kiadó-hivatal.)

HETINAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	☉ Nap-kelet nyug.	Izraelit. naptár	☾ Hold-kelet nyug.
Julius — Augusztus	Julius (ó)	6. p. 6. p.	Ab R.	6. p. 6. p.	
28) Vasár.	F 10 Incez p.	F 9 Sám.	16 A 5 Marín	4 33 7 37 21 Kis fa.	9 56 38 38
29) Hétfő	Pantal. Flóra	Serafin	17 Jácint	4 34 7 37 22 (ünn.)	10 19 42 42
30) Kedd	Abdon Senen	Julitta	18 Sisoas r.	4 35 7 36 23	10 49 48 48
31) Szerda	Lojol. Ignác	Ilona v.	19 Makrin	4 37 7 35 24	11 25 52 52
1) Csütör.	Vasas Péter	Gertrud	20 Illés	4 38 7 34 25	* * 51 51
2) Péntek	Portiuncula	L. Alifon	21 Ezechiel	4 40 7 32 26	0 8 45 45
3) Szomb.	István föltal.	Lydia	22 Már. Mag.	4 41 7 30 27 46. S.	1 2 32 32

Holdnegyed: ☾ Utolsó negyed 29-én 9 óra 8 perczkor este.

TARTALOM.

A görömi felső-garanvölgyi vasgyárak és azok igazgatója (arcképpel, vége). — Láttalak már. *Szós Miklós*. — Zápolya János király (folytatás). *Kovács Mihály*. — A berlini új városrész (képpel). — A vasipar hazánkban (vége). *Szontagh Pál*. — Az üstökösökről (folytatás). *Dr. Bardecz Lajos*. — Tárház: A római pápa napi életrende. — Irodalom és művészet. Pályázati eredmény. Egyház és iskola. Ipar, gazdaság, kereskedelem. Közintézetek, egyetek. Balesetek, elemi csapások. Mi ujság? Nyílt tér. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

Felölös szerkesztő **Pákh Albert**: (lak. magyar-utca 1. sz.)

31-ik szám.

Nyolczadik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1½ iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újjében. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 3. szám.) bementve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Vázlatok a magyar viselet történetéből.

Régi magyar hadsereg: I. Gyalogság.

A Vasárnapi Ujság f. é. 29-dik számában közölve voltak a Mátyás idejébéli magyar és horvát lándsás seregek viselésének rajzai, — valamint a XVI. század elejéről egy magyar százados és lövész alakjai. *) — Ezek magyarázataul kell még néhány szót mondanunk.

A lándsások eredeti alakjai Bécsben a polgári fegyvertárban láthatók, felállítva a többi német fegyveresek alakjai között. — A magyar lándsás fehéren taréjos vassalvan ellenzettel, és nyakvédő lemezzel ellátva; termetét fehér bőrdolmány és nadrág fedi; lábain hosszú és fölül letürt száru csizma van; derekát és felső karjait sodronyong fedi, vállain és mellén lemezes vaspanczélt visel; oldalán hosszú egyenes kard; jobb kezében hosszonyelű hellebard; baljában pedig festékekkel és Mátyás nevének kezdő betűjével diszített, hosszas négyszögű paizst tart.

Az első kép második alakja szintén Mátyás idejébéli horvát gyalog lándsást ábrázol, az előbbihez mindenben hasonló öltözetben, kivéven, hogy lábszárait világoskék szűknadrág és bocskor fedi.

Bár ezen két alakon a magyar öltözet sajátosságai

ból kevés látható, s kivált vértetözök és fegyverzetök inkább a nyugatira, mint a keletire emlékeztet, de valószínű, hogy Mátyás a hadsereg szervezésénél a hadviselésben az előbbre haladt nyugati szokásokat vette mintául.

Erdekes leend itt, a Mátyás korában szokásos csatározás módjáról rövid vázlatot adni, a mint annak emlékéte a történet lapjai fentartották. — A csatát rendszeren a huszárság nyitotta meg, gyors paripákon villámként rohanva meg az ellenséget, de ez többnyire csak cselgóság volt, hogy az ellent közelebb csalja a felállított hadsereghez, mert a huszárság azonnal megfordulván, visszavonult a sereg háta mögé, maga után csalván az ellensereget. — Itt voltak felállítva a paizstartók és lövészek, kik védbátyaként körülfogva tartották a lándsásokat. Midőn az ellen már közel érkezett, megnyílt a paizstartók véd-fala, s előtörték a lándsás csapatok, hatalmas támadással megrohanna az ellen sorait; ugyanakkor a fekete sereg és nehéz lovasság más oldalról támadván, az ellenség sorait felbontá; ekkor a huszárok ismét előrohanna, befejezték a csatát s a felbontott vagy megszalasztott ellenséget gyors lovaikon üzőbe vették.

Multkori második képünk alakjai 1500-ból egy századost és lövészt ábrázolnak.

Az első alak százados (centurio) tollas magas kalpagot visel; termetét bokáig érő, virágos szövetű hosszú ujjas ruhá fűdi, elől végig hatsoros zsinórzattal összetartva, s derekán kendővel körülkötvé, melynek

1606-ból. 1703-ból. A magyar viselet történetéből: 3. Gyalog katonák.

*) Ez utóbbi alakok alá hibásan irattak, hogy: „Mátyás király gyalog lövészei.“ A lövészek 1500-ból valók. — V. B.

végei elől rojtokba végződnek. E felett vállprémgalléros rövid felső öltönyt visel, szintén kétsoros zsinórzattal. — Fegyvere magyar kard és hosszunyelű buzogány.

E kép második alakja egy magyar gyaloglövészt állít elő, kerek, alacsony és tollas főveggel, térdig érő ujjas, alsó öltönyvel, mely felett egy hosszú, elől végig nyitott s derekon övezett, ujjatlan felső ruhát visel, melynek két első szegletei, elől az övbe vannak feltűzve, könnyebb mozgathatóság végett. Magyar szűk nadrág és rövidszáru topán egészítik ki viseletét. — Fegyvere kard és rövid ódonalaku, nehézkes szerkezetű lőfegyver, mely azon korban még a legegyszerűbb alkotású sárkánnyal bírt. — Ugyanis egy görbe vas felső végébe illesztett égő kanócot a ravasz érintése által a puskapor-serpenyőbe hajtott le, mely ezt meggyújtotta, — vagy pedig egyszerűen a tüzes kanócot csak kézzel illesztette a serpenyőbe, és így sütté el fegyverét.

Mátyás király halálával letűnt a nemzet szerencsecsillaga is, és a harci dicsőség, mely egykor külhatalmakat ingata meg, most már csak kétségbeesett önvédelmi tusára szorított.

Mátyás utódainak gyenge s elpuhult kormánya alatt a hős király jól szervezett seregei enyésztenek indultak. A tehető sereg, éltető lelkét veszítvén, elszéledt, a többi csapatok felbomlottak. Az általános rendetlenség és elpuhulás végenyészettel fenyegette nemzetünket.

Az állandó hadsereg felbomlásával, rendezetlen csapatok képezték a haderőt, melyek a pártviszály alatt, nem a hon közös érdekének, hanem a pártfőnökök, ellenkirályok ügyeinek szentelék vitéségüket.

E gyászos időkből semmi adattal sem bírunk a seregek jelmezéről, vagy legalább egyes pártcsapatok megkülönböztető jeleiről; de nem is valószínű, hogy egyenruházatjuk lett volna, miután többnyire hirtelen szedett seregek levén, felszerelésük is bizonyosan hiányos volt.

Első adat, melyet bírunk, Dillich 1606-ban megjelent „Ungarische Cronica“jában lelhető, hol több jelmezrajzai közt egy „hajdu“ alakja is látható (a mint azon krónika nevezi általában a magyar gyalogságot). Ezen krónika szerint a hajduk (lásd a mellékelt 3. sz. kép első alakját) magyar kalpagot viselnek, elől hasított karimával és tollakkal; természetű czombközepig érő dolmány fődí, elől két sor zsinórzattal összetartva, derekon széles szíjjal körülövezve, — továbbá szűk magyar nadrág s rövidszáru topán egészítik ki jelmezét. — Vállait elől a mellén összekötött farkaskacagány borítja.

Fegyverzete a karabinnál nem sokkal hosszabb rövid puská, kerek lőszerzámmal ellátva (ennek leírását más alkalommal); továbbá görbe magyar kard, és rövidnyelű bárd vagy fokos, mely övéhez erősített vaskarikába van illesztve, végre puskaporszaru, kakasfeszítő kulcs s más apróbb szükséges eszközök egészítik ki fegyverzetét.

Dillich szerint a hajduk maguk szerelték fel magukat, miért is a szegényebbek csak lúdsával voltak fegyverkezve addig, míg maguknak puskát szerezhetek. — Az öltözék színeiről semmi említés.

Mai képünk második alakja hasonlóképen egy magyar gyalog köztvézt ábrázol 1703. évből. E rajz az osztrák hadsereg jelmezeinek egy gyűjteményéből van másolva.

E vitéznek kissé magasabb tetejű fővege van tollakkal, rövid, kék dolmánya, sárga zsinórzattal, derekon veres övvel körítve, — veres szűk nadrága alatt szíjas bocskorba van szorítva, válláról hosszú fehér köpenyeg függ alá. — Fegyverzete szintén rövid kováspuska, magyar kard és rövidnyelű bárd, puskapor- és golyó-tartó táskák. Jobb válláról pedig a bal csipőre, keresztül akasztott szíjfonal kivarrott tarsolya.

Ez időig megtartá a magyar gyalogság az ősi magyaros jellegét öltözetében és fegyverzetben, s mondhatni célszerűen és jól volt felszerelve; alkalomhoz mérve használhatta fegyvereit, távolból és közel kézi tusában, míg napjainkban egyetlen szuronyos fegyverén kívül semmi támadó vagy védő eszközzel sem bír. — Öltözete, kivéve felső öltönyt, a kacagányt, célszerűen volt alkalmazva, — de ama felső öltönyök is csak emelék alakjának festői szépségét.

(Folytatás következik.)

Vizekely Béla.

Nyári kép.

Kiapadt az éri malom tója,
Térdig áll csak a vízben a golya,
Emelgeti vizes lamos szárnyát,
S kapja magát: más lapályra száll át.

Forrón süt a déli nap sugára
Szikkadt tóra, hervatag határra;
Nincs az égen, egy subányi felhő —
Sirdogál a sás között a szellő.

Sirdogál és nem suhan repkedve,
Vidorsághoz nincs most semmi kedve;
Kedveséért mély bubánat nyomja:
Kedvese a vizek lilomja.

Árva liljom! neve csak a vízi;
— A ki ránéz bizony azt sem hiszi —
Nem látott egy csepp vizet se régen,
Ott haldoklik a part fövényében.

Vigasztalva szól hozzá a szellő:
„Majd a hajnal s hűs harmata eljő!”
De az búsan fejt hajtogatja:
Későn jön már a hajnal harmatja!

Kiszáradt a kikiries virága,
Alig teng a vizimádó kaka,
És a buzgány? . . . pajkos kéz letörte,
Szikkadván a süppedék körötte.

Hát a hinár, lenn a tó ölébe?
Napsugár süt hablakó fejére, —
Erzi, s akkép tekereg kinjába:
Mint kigyó, ha ráhágtak farkára . . .

Száll a szellő . . . száradó nád pelyhe
Szomoruan zengedez zizegve . . .
Torsa, töve, a turján-fenekén
Szenved szörnnyü szomjúság hevében.

Folyondár fut a nád derekára,
Atóleli kuszó erre kárra:
Mert a nád is letörik terhétől,
Maga pedig lehervad a hévtől . . .

Éles csádé kiaszott zombékon
Csak alig teng, tápláléka vékony;
Tövében a vadrucaának fészke —
Benne hápog a meglippent jérce . . .

Szomorkodnak part felett a fűzfák,
Szent Dávidnak énekét sohajtják:
Babylonnak vizeinél álltunk —
Hej akkor volt boldogabb világunk!

Böven folyt az Euphrates habja —
Gyökeinket éltetvén iszapja;
Galyainkra lantot függesztének,
Bujdosó szél sirva zöngéte meg“

Árva fűzfák, átok szálla rátok!
Rajtatok most nádiveréb sápor, —
Azért sápor csak az is szegényke:
Nem találja, merre van a fészke

— A malomban ugyan rosz világ van,
Ninesen egy szem gabona a zsákban;
Gazdasszonynak sanyaru a sorsa:
Kenyérből sincs a háznál egy morzsa.

A szobában sir az éhes gyermek —
„Elhallgatsz te! mert bizony megverlek!”
S míg ezt mondja: könyöje pereg le
Szegény, szegény fiatal menyecske!

Kikitekint a gátra a molnár,
Álldogál a sárfenekü tónál:
„Nem küld felhőt — nem szán már az ég is,
Elhagyott a végső reménység is!”

Szól szomorun s bemegy a nádasba:
Hogy fiának rivását ne hallja, —
De hasztalan folytatja futását:
Egyre hallja keserves sirását

Oh e hangtól megőrül — azt tudja —
Mit műveljen? merre boldogjon utja?
Fáradt fejét álomra lehajtja:
Oh de a hang újra fölriasztja!

És folytatja céltalan futását
Szegény molnár két napig nem látták,
Harmadnapon a nádas bejárták:
Fűzfa-galyon akasztva találták
Thaly Kálmán.

Zápolya János király.

Korrajz, írta KÖVÁRI MIHÁLY.

(Vege.)

V.

A két király közt a béke végre Váradon létrejött. A szultán hírt véve a tudta nélkül köztött békeről, haddal közelg. János király ellentámadáshoz lát, a szultán visszatérésre bírja. Nősül. Erdély fellázad. János király meghal.

Tíz év röpült el, mióta a két király közt az eredménytelen viszály tart. . . Tíz viharos év vonult el, s az alatt minden baj megálátogatta árva hazánkat. Megfogyatkozánk, élszegényedénk, gyülölni tanultuk egymást, s annyi szenvedések árán mit sem nyertünk . . .

A két király, mit kezdetben oly sok veszteség nélkül is megtehetett volna, most már kényszerítve érezte magát — békét kötni.

Mindkettőnek megvoltak okai. Zápolya nem akarta kétes jövőre bizonni eddigi vívmányait, Ferdinánd kedvét veszíté a harctól, mely annyi pénzébe, annyi emberébe került — s még sem eredményezte, mit ohajtott. Nyugodni vágytak maguk, de nyugodni vágyott különösen a haza. S így a közohajtás 1538 febr. 24-én Nagy-Váradon megiratá a békét, mely az emésztő pártharcnak végetvetett.

Az oly nevezetes s oly fontos negyvenkét pontból álló békeokmány főbb pontjaiban a következők lőnek felállítva: Hogy V. Károly császár és Ferdinánd elismerik János királyságát. Ha Jánosnak fia lesz, Ferdinánd neki a maga leányai közül adandó nőt. Mindkét király királyi hatalommal tartsa meg, a mit bír. Erdély János kezén marad. Halála után az ország minden részeivel Ferdinándra szálland. Ha Jánosnak fia lesz, ez annak minden javait öröklendő, Szepesi herceg cím alatt; Ferdinánd csak e feltételt alatti veheti kezébe az országot. Ferdinánd, midőn az ország másik része is reászáll, az ország jogainak és törvényeinek megtartására magát esküvel kötelezendő, s erről új alattvalóinak külön okmányt ad. E béke kihirdetése akkora halasztassék, midőn azt az ország veszedelme nélkül megtörténhetének itélendik. Ha a Károly császár és Ferdinánd férjmaradékinak magva szakad, az ország János férjmaradékaira szálland, ezek nem létében a nemzet királyválasztási joga ismét érvényre jut.

Ezek képezék főbb pontjait azon okmánynak, mely egyszerű következményeket vont maga után. Ez okmány szakasztá el a két testvérházat, Magyarhont és Erdélyt egymástól. Ez okmány csatolta az ugynevezett magyarhoni részeket — a Szilágyiságot — Erdélyhez. Végre ez okmány volt, mely a hajótörés elébe néző Magyarhontól Erdélyt mintegy eloldá, s általa nemzetiség és alkotmány partra vergődött.

A béke valahára megkötöttet; de Magyarország egysége a két király közt kettészakadt.

Feltételül tűzték, hogy a béke kihirdetése alkalmas időre halasztassék, s míg egyfelől elérték vele, hogy a török az egész békekötésből kizárattott — addig keresték azt az alkalmas időt, hogy soha ki nem hirdettetett — a nemzet országgyűlésileg soha el nem ismerte . . . a minthogy eredetije nincs meg, pontjainak hitelessége felett sokszor kétegy támadott.

De bár mint törekedtek, annyira titkolózniok nem sikerült, hogy a béke híre a szultán fülebe ne kerüljön. Reá rögtön is fegyverkezett. Színleges okál a hitlen Péter moldvai vajda megfenyítését adta; de Zápolya s Martinuzzi elégi diplomatai észszel valóan felruházva, hogy e készülődést saját rovásukra tulajdonítsák.

Valóban a közvélemény abban volt, hogy a szultánnak nem kevesebb a célja, mint hogy Gritti megöletéséért s utjában a Ferdinánddal híre nélkül eszközölt békekötésért János királyt most már épen kivesse trónjából.

A rémes hirre a fenyegetett Moldva és Erdély nagyszerű honvédelmi készülétekhez fogott.

János király az országban véres kardot hordoztatott. Buda őrségét tetemesen megszorította. Az erdélyi szászokat magyar hadakkal rakta meg. Majláth Istvánt s vajdatársát Balassa Imrét a határokra küldte. S nagyban gyűjté zászlói alá a harzi sereget.

A szerep megváltozott. János király és a szultán, az egykori szövetségeseik, fegyvert köszörültek egymásra.

Ekközben Szolimán 150,000 lovas, 8000 jancsár és 225 ágyúval már közeledett . . . Előbb Moldvának tartott. Péter vajda szorongó helyzetében mindkét magyar királyt segélyre szólítá. De Zápolya az állhatatlan vajdával, ki egykor a töröktől ő hozzá, tőle Ferdinándhoz pártolt, nem látta esélyesnek, nyiltan fogni kezét; azonban tanácsolta, hogy Szolimán elől vonuljon Erdélybe s itt egyesülve álljanak szembe a törökkel.

Péter nem fogadta. Lengyelország felé vonult. S az lett belőle, hogy Szolimán Moldvába érve, Péter testvérét Istvánt vajdává teszi — a Péter tábora meghasonlik. S maga, nehogy a lázadók a szultán kezébe juttassák, egy éjjel táborából megszökött, Erdélybe menekült.

Péter megbukott. Most már Jánoson a sor . . . Erdély felé közelgett a vihar — de mint a történetes feljegyzé: János király nem szokott csüggedni a vészek idején . . . kettőzött erélylyel fegyverkeztek. Magyarhontól csapatokat indit le. Ferdinándot a békeszerződvény egyik pontjánál fogva segélyre hívja. Az Erdélybe vezetó utzsorosokat járhatatlanokká teszi . . .

A vihar már csaknem feje fölé, s a török bosznak egyedül hagyatva látja magát kitéve; mert Ferdinánd 20,000-nyi leküldött segélyserege oly lassan mozgott, hogy még előcsapata is alig látta Erdélyt a kellő pillanatban . . . János király a kiapadhatlan forráshoz, a férfikeblek honszerelméhez fordult. Hongyulást hirdetett. Lángolóan szónokolt, s a hazafifájdalom a szépszámmal egybegyűlt rendekre oly hatást tón, hogy kirepült kardok tolmácsolták a felkeltett érzelmeket. Közös védelmet határozták . . .

János király most már 80,000-nyi sereg élén rendezi a védelmet . . . A török hadak a széleken, a védők kivont fegyverrel kezében . . . Az első ágyú már csaknem dörren . . . Midőn Zápolya a lekenyerezett nagyvezér tanácsára Szolimánhoz békekötéseket indit ajándékokkal, s menti magát, hogy készülődése a Csicsóvárba menekült Péter vajda elfogását illeti . . . A szultán, ugy lehet, megdöbbsen a kemény fegyverkezés látásán . . . Az ürügy s az ajándékok tetszetek . . . s meghagyva, hogy az Erdélyben levő Péter vajdát a portára utána küldjék — lecsillapulva hazament.

Ezzel a hon egéről egy időre elvonult a vész . . .

János király, hogy a szultán kívánalmának elegettegyen, a Csicsóvárba menekült Péter vajdát Martinuzzi által négy hónapi ostrom után elfogattja. S utána elvéteti többi várait is, miket a moldvai vajdák majd félszázadon át hűbérben bírtak — s így János király Erdélyt most már egész országul mondhatá magának.

Az év vége felé közeledett: A tél beállt. János király Statileo erdélyi püspökben maga is képviselőt küldött a külföldre, résztvenni azon szövetségben, melyet a pápa, V. Károly császár és Venczele a török közös megtámadására tervezett. Ezalatt Zápolya mind Erdélyben van. Innen emelt vádat Ferdinánd ellen, hogy a segély el nem küldése által megszegte a békeszerződvényt . . . Végre az év utónapjaiban Budára ment.

A pillanatnyi csendet János király rég ohajtott nősülési szándoka kivételére fordította. Zsigmond lengyel király második házasságából született leányát, Izabellát, már azelőtt megkérte volt, de mint el nem ismert király, tagadó választ kapott. A békeszerződvény ez akadályt elhárítván, Broderics István váci püspök, Verböczy István és Perényi Péter követei által újra fellépven, az eljegyzés 1539. jan. 29-én Krakkóban megtörtént.

Zápolya az örvendetes eseményről hírt vévén, Szekesfejérvárra ment, hogy leendő neje elfogadására az előkészületeket megtegye. Azalatt követei a szép menyasszonnyal Kassán keresztül Budára érkeztek. Két nap pihenven az uti fáradoalmakat, innen Szekesfejérvárra indultak. Zápolya a városon kívül szabad mezőn pompás sátrakat vonatott fel, ott várta és fogadta el aráját. Következő nap febr. 23-án, a koronázó templom még egyszer és utózára megnyilt, Izabellát megkoronázták . . . S még az nap fényes szertartások közt a menyegző is véghezment.

Ferdinánd nem a legjobb szemmel nézte e házasságot, mert általa trónkövetkezési igényét látta kockáztatva, miután a békepontok még mind nem valóan kihirdetve. Azonban elpalástolta

érzelmeit, s a nászünnepélyre Serédi Gáspárban részéről is képviselőt küldött le.

János király nász-örömei nem sokáig folyhattak zavar nélkül. Ferdinánd komolyan kezdé a békeponctok kihirdetését sürgetni. Evégből elébb Zsigmondot, a Zápolya ipját, szolítá közbenjáróul, s midőn az agg lengyel király a törökkel békében levén, nem vállalkozott — a lundeni érsek által egyenesen Zápolyát keresteté meg. De János király mindaddig nem akart engedni, míg Ferdinánd a szerződvényben kikötött ótalmazó sereget a kihirdetésre valószínűleg felbőszülő török ellen ki nem állítja.

Erre surlódás állt be a két udvar között. Ferdinánd azzal kívánta kitölteni boszuját, hogy a hozzá pártolt Laski Jeromost szeptemberben a portára küldé, hogy a békekötést Szolimán előtt felfedezze.

A számítás egyébiránt nem a legrosszabb volt; mert János király a fogva tartott Péter vajdát még mind nem küldte volt el a portára — s azonkívül ajándék czim alatt ígért pénzdóhátralékkal is tartozott . . .

Azonban Ferdinánd megint nem érte czélját. Laski Konstantinápolyba érkezvén, nov. 7-én kihallgatásban részesült. A mint a kötött békét részletesen elmondta, a szultán e szavakkal fordult

Oknélkül fáradtott. Szolimán a követeket gunyosan utasítá el. Majláthék törekvése János királynak tudomására jö. Fegyverkezni kezd . . .

Mitsem tudva az elárutatásról, Majláth Maros-Vásárhelyre tervök ügyében gyűlést hirdet. Azonban ébred . . . A gyűlésnek ürügyet keres . . . Ferdinándnak titkon odaigéri Erdélyt, ha közbe lép . . . Zápolyához pedig követeket indita, kiktől a gyűlés indokolásaképen, felmerült panaszokkal teleirt kérvényt küldött.

Hasztalan. János király a követeket Budán elzáratja, s vezéreit, Török Bálintot és Petrovicsot kétfelől Erdélyre küldi. S sokára, bár neje érdekes állapotban, ő maga gyengélkedve, János király is harcmezőre készül.

Ez alatt a vezérek ostromolni kezdék Erdélyben a vajdák várát — minthogy ezeken kívül seholl ellentállásra nem találtak.

Zápolya csakugyan Erdélybe jö. A polgárháboru által meghatva, hogy a jöhető külvésznek e kétes pillanatban elejét vegye, — Péter moldvai vajdát most már a portára küldi, ki azonban onnan egy év mulva megszabadult.

Majláth Fogaras várába zárkózott.

János király Tordára máj. 7-én hongyülést hirdet. A pártoso-

ugy kívánja, fiát koronázzák meg . . . idegen királyválasztástól őrizkedjenek . . . a törökkel békét igyekezzenek fentartani . . .

Fia mellé gyámokul rokonát Petrovics Pétert és Martinuzzit nevezte. Hazáját, nejét és gyermekét ez utóbbinak különös gondjába ajánlván, végszavait körülálló hiveihez intézte: Urak, atyámfiak! kiket mindig úgy megkülönböztetve szerettelek, mint Martinuzzit, legyetek nóm s fiam iránt is azon hála- és hívséggel, melylyel irányomban voltatok . . . Egyetértsetek! . . . Szenvedélyteken győzzetek önuralkodással és észszel — nehogy egymásba mint köszirtbe ütközvén, fiamat a ráváró méltóságtól megfoszszátok s vele egyetemben nóm is szomorú inségre jusson! . . .

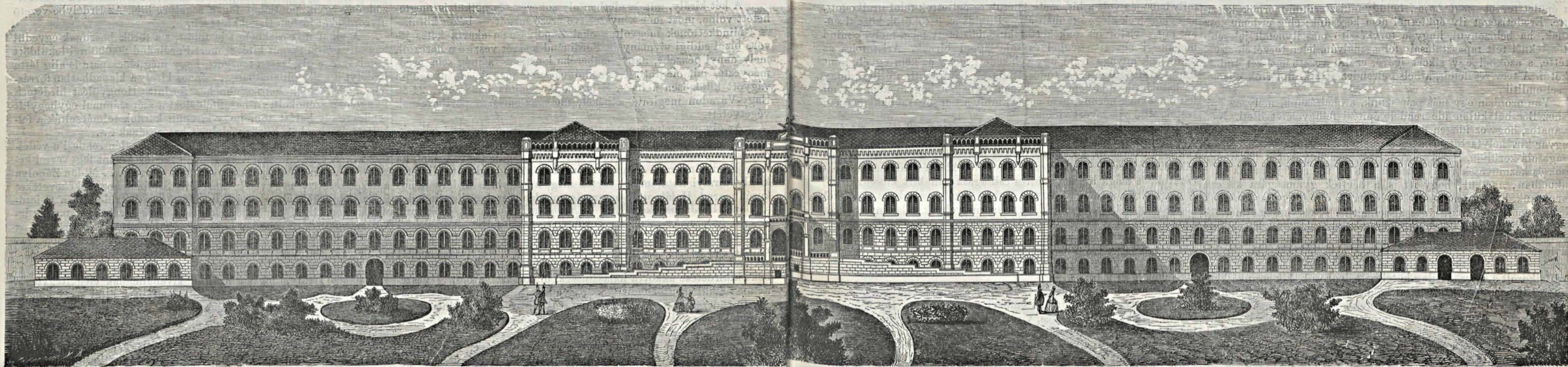
Ezzel elhallgatott. Nyolcz napi néma halálharez állott be, mi alatt a megindult főurak, lelkeikben minden melléggondolatot szétszaggatva, magukat a haldokló neje és fia iránti hűségre kötelezték.

Végre felvirradt jul. 22-kének reggele, s 8 óraker, élte 53. évében, majd 14 évi országglás után az utolsó koronás magyar király élni megszűnt. — Hültteteimet Martinuzziék Budára vitték a még beteg királynéhoz. Budáról Székesfejérvárra szállíták, a magyar királyok temetkező helyére — s porai ott nyugosznak.

más országok e részbeli tapasztalataival egybeazonlitva, aránylag csekély volt s ezek számára a bécsi birodalmi intézet mindig megnyitott, s néhány év óta jeles magánintézetet is birunk Budán, — de az nem lehet többé mentség most, midőn a civilizatio áldásaival annak veszélyei, a lelki bajok örvényei, nálunk is mindinkább szaporodnak s méltán megkívánhatjuk, hogy beteg polgártársaink javáról min erőnkbel és saját eszközeinkkel itthon gondoskodva legyen.

E régóta érzett hiány pótlása végre komoly valószínűségnek indul. Olvasóink tudják, hogy néhány év előtt egy legfelsőbb helyről érkezett rendelet, kamatjaikkal együtt milliókra növekedett régibb országos alapítványokból, s adakozásokból, egy országos tébolyda fölépítését határozta el. Ez intézet megállapított tervét mellékelt rajzunk mutatja, melynek bemutatása mellett alkalmat veszünk magunknak, a megkezdett épület ismertetésére néhány adatot közölni.

Az országos tébolyda Budaváros határán, az ennek regényes hegyei közé vezető ut mellett, a várostól mintegy félórányi távolban fekvő Lipótmezőn épül, melynek szép, nyílt tere ügyesen és czélszerűen szemeltetett ki ez intézet helyiségeül. A terv szerint az épület két emeletből s egy földalatti osztályból (souterrain) fog

AZ ORSZÁGOS TÉBOLYDA BUDÁN, LIPÓTMEZŐN. — (Zettl Lajos mérnök terve szerint.)

Lufti nagyvőzerhez: Bizony méltatlanul viseli hűtlen fején mindkét király a koronát! . . . S oly dühbe jött, hogy Laski csak ajándékokkal mentheté meg orrát fülét a levágatástól . . .

A dolgok e zavarában az egyszer elaltatott nyugalmat eszközölni kívánó párt Erdélyben ismét felüti fejét. A szünni nem akaró táborozás, különféle adók, s egyéb terhek most még több hivat csöditettek a békétlenek zászlója alá. A felállított elv ismét az azelőtti, csak hogy határozottabban körvonalozva: hogy a két király buktán tartományaikból egy szövetséges köztársaságot alkossanak, évi adó mellett török védelmük alatt. Az új tervet mindkét király hívei közül tekintélyes emberek pártolják. Köztük a két erdélyi vajda Majláth István és Balassa Imrén kívül Nádasdi Tamás, horvát bán, Laski Jeromos, a nevezetes követ, Balassa Menyhért s több főur.

Kezdeményezés helyeül Erdély, zászlóvivőül Majláth Istvánlón kijelölve.

Majláth kevés idő alatt a tervvel ott áll, hogy 1540. elején Konstantinápolyba követet küld, 12,000 arany évi adót ígér, Erdélyt magának kéri, s felemlíti, ha kedvező választ nyer, Magyarhon s az osztrák tartományok is készek leendnek példáját követni.

kat megjelenésre szolítja, s hogy nem jöttek, javaikat felségsértés büne alatt elkoboztatá.

A Fogarasba menekült Majláth és Balassa Imre erdélyi vajdákat Török Bálint és Báthori Endre ostrom alá vetette . . . S a forradalom elhamvadt.

János király mig külelleneit így győzi le, azalatt belbaja mindinkább erőt vesz. Hideglelése következtében naponként jobban-jobban gyengül . . . Fehérvárról jul. 10-kén táborához Szász-Sebesre érkezik. Innen rendeli, hogy a szultánnak küldendő ajándékra kiszemelt tiz arany és száz ezüst serleget, negyven aranyhímzésű öltönyt és 50,000 arany forint készpénzt Martinuzzi helyett Verbőcezi és Eszéki pécsi püspök vigye a portára. S bár jul. 13-án azon öröm éri, hogy 7-én fia született, baloldalát szélhűtés érvén, betegsége mind súlyosabb. S hogy az örömhíre lóra ült, éljenző táborra előtt ágyudörgések közepett elléptetett — s a rákövetkező lakomán poharazott — betegsége annyira erőt vett rajta, hogy másnap jul. 14-én végpillanatát érzé . . .

Korágya körül hívei, Verbőcezi István, Petrovics Péter, Török Bálint, Martinuzzi György és Eszéki János pécsi püspök álltak. Szomorúság ült minden arczon. János király végrendeletéhez készült. A haldokló jóselke hármat ajánlt hiveinek: ha a hon java

Az országos tébolyda Budán, a Lipótmezőn.

A jótékony és humanitási intézetek felállítása, szaporítása korunk legszebb jellemvonásai közé tartozik. Harmincz-ötven év alatt hazánkban is több közintézet keletkezett, mint azelőtt századok folyama alatt, mi szintén egyik tanúsága annak, hogy Európa polgárisult népeinek szükségét mi is érezzük, s azokkal intézkedéseinkben lépést tartani igyekezünk. S mennyivel nagyobb számmal mutathatnánk ily intézetekre, ha elődeink hazafiai és áldozatkész jó akaratának mindannyiszor akadályokat nem vetett volna útjába a haladásunkat mindig irigy szemmel néző mostoha kormányrendszer! — A siketnémák, vakok, testi betegek, aggok és tehetlenek számára kellő nevelési s ápolási menhelyekről nagy részt gondoskodva van, de a mai napig hiányát érezzük még hazánkban egy oly országos intézetnek, mely testvéreink legszánandóbb és legszerencsétlenebb osztályát, a [tébolyodottakat] azon betegeket, kiknek lelkére sötét éj borult, fogadná ápoló karjába, s azok gyógyításáról gondoskodnék, vagy ha ez többé nem lehetséges, szomorú napjaik vég menhelyeül szolgáljon. Némi mentségül fel lehetne itt ugyan hozni, hogy Istennek hála! társadalmi viszonyaink eddigi természetes állapotánál fogva, hazánkban az elmekórosok száma,

állani; főhomlokzata homoru (concav) vonalban, az új országuttal keresztsben, Budavár felé lesz fordítva; s 14 épületi osztályra, 5 udvarra s több külön kertre fog oszolni. A főhomlokzat óriási hosszúsága 112 öl, közepén és két oldalán kiálló részekkel (ressaut), melyeket allegorikai szoborművek fognak díszíteni. Az épület közepén széles kocsiut vezet az igazgatói lakrészhez, melyhez az erkély alatt széles oszlopsoron (korridor) s világos, téres csarnokon át lehet bejutni. E csarnok közepén a kápolnához, s két oldalán a különféle osztályokhoz lesznek a bemenetek.

Az első homlokzat osztálya a „gyógyintézet“ számára van rendelve, hova azon betegek jönnek, kiknek felgyógyulásához még van remény; a hátulsó részben lesz az „ápoló-intézet“ azon szerencsétlenek számára, kik menthetlenül el vannak veszve, kiknél a lélek örök éjbe silyedt, de testök folytonos ápolást s felügyeletet igényel. A háttérben lesz a harmadik osztály, a „dühöngők“ számára, kiknek osztálya úgy van elrendezve, hogy ezen betegek tombolása a gyógyítás alatt levő többi betegeket ne háborgathassa.

Minden osztálynak külön ét- és dolgozó-termei, fürdői és kertjei vannak. A kertekbe nagy víztartók, medenczék jönnek, miket hideg fürdőkre fog lehetni használni. A zuhanyokkal s gőzzel ellátandó meleg fürdők ivalakban kötenedik össze a két főépület.

részt a kertben; a fürdőhelyiségek föld alatt lesznek, hogy a többi épületeket ne zavarják s a világosságot felülről, üvegablakokon át nyerendik. A zuhanyi és gőzfürdőkészítést, valamint az egész épület számára elfogadott légfűtés eszközeit az e részben jeles nevet kivívott hazai iparosunk, *Dobos Ferencz* készíti.

Az egész intézet 461 öl hosszu s 294 öl széles tért foglal el, s ennek közelében gondoskodva van külön nagy víztartóról, jégveremről, külön kis gazdaságról, sőt külön gazometerje (gáztartója) s temetője is lesz.

Az építési költségek 1,155,000 forintra vannak számítva. Az építések s mindenféle iparosok, kik a légjutányosabbakul elfogadott árak mellett, az intézet felépítésére s felszerelésére esőd útján vállalkoztak, oda kötelezték magukat, hogy bizottmányilag megvizsgálанд munkáikkal 1863. évig készen lesznek.

Egy században csak egyszer akad alkalom, ily nagyszerű építésben résztvehetni, s azért iparosaink becsületének tartozunk, megemlíteni a főbbek neveit, kik munkáikkal ez intézet életbeléptetéséhez járulni fognak. A már szépen előrehaladt közművesi munkákat *Mayer József és társa* ismeretes pesti vállalkozók intézik; a kőfaragó munkákat *Gerenday Antal* jó nevű pesti szobrász házánka; az ács munkákat *Neuschloss Károly* pesti fakeskedése, a nagy kiterjedésű asztalos munkákat *Dasatiel József* bécsi asztalos. Az épület tervét *Zettl Lajos*, belügyminiszteriumi mérnök készítette. Eredetiséget ily épületnél nem keresünk; elég érdeme lesz annak, ha bezihonyul, hogy a tervekészítő másilynemű jelesebb intézeteknél tett tapasztalásait felhasználván, jelen tervében egyesítette, s azokból egy sikert ígérő, célra vezető egészet tudott alkotni. A terv részleteit, a belső elrendezést stb. műterők elismeréssel említik.

Van azonban egy más panaszkodásunk, s ohajtásunk, mely az építéshez Bécsből külön ide rendelt építési felügyeletet illeti. Igen kívánatos, hogy ez idegen felügyelőség mielőbb megszűnjék s az a magyar kir. helytartótanács intézkedése, ennek építészeti igazgatósága alá kerüljön. Hazai mérnökeink éppen úgy, sőt a hazai iparosok és kézművesek irányában még több sikerrel járnának el e szakmában, anélkül, hogy itt is a bécsiek gyámságára kellene szorulnunk. E tárgy méltán felhívhatná az országos alapítványok felett ellenőrködő országgyűlés figyelmét is. A tervekészítő mérnök azért eljárhatna ide időszakonként, utána nézni, hogy az eredeti terv szerint folynak-e a munkálatok?*) — Hogy az építés tavasz óta igen lassan megy előre, s csaknem egészen pang, az intézet főcéljának megakasztásán kívül már csak azért is nagy baj, mert a vállalkozott s szerződésileg kötelezett iparosok, kik munkáikkal szintén háttérbe tolnak, ezáltal igen sokat vesztenek. Mint tudjuk, az építésre szánt összegek folyóvá tétele el van határozva — miért tehát ezen fennakadás az építési munkálatok gyors folytatásában?

Vége még néhány szót az épülő intézet belső elrendezéséről. Az elfogadott terv szerint az intézet gyógy- és ápolási osztályának legnagyobb része szegényebb sorsu elmebetegnek ingyen tartására van szánva; a fizetők számára csak csekély rész fog fenntartatni. Egyelőre 500 mindkétnemű elmebeteg ellátására történik a felszerelés. Az intézet élén egy igazgató fog állani, kinek mindig orvosnak kell lennie. Az orvosi személyzet állandó egy fő- és négy másodorvosból, kiknek lakásai a betegek termei között célszerűen lesznek elosztva. Azonkívül illető nem orvosi tisztviselők, segéd- és szolgaszemélyzet fognak kellő arányban alkalmaztatni.

(*Kempf J. adatai nyomán.*)

Az üstökösökről.

Dr. BARDOCS LAJOSTÓL.

(Folytatás.)

Az üstökösök magja valamivel tömöttebbnek mutatkozik, mint az azt befoglaló ködburok. Ezt a fényesebb világosság is elárulja, mely a magot különösen jellemzi. Hogy azonban az üstökösök ezen részét tömöttebbnek tartani okunk nincsen, a mondottakból elég következtetéssel láthatjuk. Hires csillagászok tettek e részben vizsgálatokat, mint például Olbers Bryant, Herschel, Montaigne, Messier, Valz, Wartmann, és mások, s vizsgálódásaik azon eredményt adják, hogy az üstökösök magja csakugyan átlát-

*) Ha jól vagyunk értesítve, az építéstervezés és szerződés már eddig is több változáson, módosításon ment keresztül. Szerk.

szó, hogy azon át az álló csillagok megláthatók. De mindemellett voltak és vannak akárhányan, kik ezen tudósok vizsgálatainak hitelt nem adnak, kik határozottan tagadják, hogy az üstökösök magja átlátszó volna.

Mennyiben igaz azon állítás, hogy az üstökösök magja átlátszó, arról meggyőződni legszebb alkalmunk lett volna 1819-ben június 26-án, midőn tudniillik egy üstökös földünk és a nap között haladott keresztül. Ha a napot elsötéti, vagy legalább abban foltot veszünk észre, akkor bizonyosak lehetünk fölé, hogy az üstökös magján nem lehet átlátni; valamint ellenkező esetben, ha a nap tányérja előtt elvonul a nélkül, hogy abban észrevehető fogyatkozást okozna, meg lehetünk győződve a felől, hogy a világ vándorló magja átlátszó. Hanem szerencsétlenségünkre a számítás hibás volt, úgy, hogy mire a vizsgálat távcsövek a napra irányoztattak, az üldözött vándorló addig a nap tányérja előtt már elhaladt, s így a ritkán kínálkozó szép alkalom egészen meghiusult.

Egyébiránt bármelyik vélemény vergődjék is majd érvényre, annyit az előadottak szerint már most is feltehetünk, hogy az üstökösök magja noha a ködburoknál sokkal tömöttebbnek mutatkozik is, mindenesetre igen finom, és csak valami oly anyag lehet, mely a mi ködünkénél nem tömöttebb.

Mily ferde véleménynyel bírtak az üstökösökről a régiek, és mily babonás volt a hit, mely köztük az égitestek felől uralkodott, az évkönyvek eléggé tanúsítják. — Plinius az üstökösök közt tizenkét fajt, Aristoteles csak kettőt különböztetett meg, melyek mind megannyi nevezetességgel és sajtósággal bírnak. Aristoteles az üstökösök anyaga iránt úgy vélekedett, hogy az nem egyéb, mint földünk kigőzölése. A tudós Plutarch határozottan állítja, hogy az üstökösök sajátképi testtel nem bírnak, s hogy a kép, mit mi üstökösöknek nézünk, nem egyéb, mint a napsugaraknak más égi testek által visszavert világa.

A tizenhetedik század elején, midőn a láttan tökélyesülésével a napfoltok már felfedezve voltak, a régi nézeteket magok a tudósok sajátították el, s az üstökösöket a nap kigőzölésének tartották. Ez égi testek iránt elterjedt előítéletekből és babonás magyarázatokból maga Kepler, a hires csillagász sem birt kibontakozni. A nagy férfiu az üstökösöket a légben uszó és ártalmas gőzökkel elárasztott szörnyetegeknek tartotta, melyeknek valahányszor földünkhez közel jöttek, mindannyiszor silány esztendőt és dögvészt kellett előidézniük. Licetus azon véleményben volt, hogy az üstökösök nem egyebek, mint tűzoszlopok, s így azon tűzoszlop is, mely a zsidókat a Verestengeren átvezette, nem volt egyéb, mint valamely nagyobb üstökös.

Azon babonás hit, hogy az üstökösök szerencsétlenségek előhírnökei, oly ósrégi, mint az emberi nemzet maga. Ha valamely országot háboru, földrengés, vizár, éhhalál és betegségek látogatnak meg, az ily csapásnak, a babonás hit szerint, mindig egyik vagy másik üstökös volt oka. Az emberek az üstökösöket úgy tekintették, mint tüzes ostort a haragos Isten kezében, mely csak arra való, hogy avval a büzös emberi nemzetet ostorozza. Ha valamely üstökös jelent meg az égen, félelem és rémülés töltötte el az emberi kebelét. — Azért, ha a régi írók valamely üstökös megjelenéséről szólnak, el nem mulasztják megemlíteni azon szomorú eseményeket is, melyeket e szörnyeteg előidézett.

Maga Cicero, ki mindenesetre nagy bölcseséggel bíró férfiu volt a maga idejében, egész komoly meggyőződéssel beszéli el, hogy minden üstökösnek valamely háborut kell előidéznie. Thucydides, Suetonius, Flavius s más történetírók egy sereg szerencsétlen eseményt sorolnak elő, melyeket mind az üstökösök okoztak.

Mily esztelen ábrándozásokra vezetheti az embert a babonás hit, kitészik azon példából, melyet a csillagjósoltal balgaságainak tömkelegéből Littrow szerint elősorolok.

A Halley-féle szép üstökös 75—76 év alatt végzi be pályafutását. Az üstökösök közt talán egy sincs, melyet a balhit anyai szerencsétlenség okozójának tartana, mint ezt. Mennyire a történet e csillagról emlékszik, Krisztus születése után 323-dik évben jelent meg e vészjósló próféta másodszer az égen, s be kellett következnie a nicai nagy zsinatnak, melyen Arius, tanával együtt elkárhoztatt, s melyen a husvéti ünnep kiszámításának most divatozó rendszere behozatott. — A 399-dik évben újabban mutatta magát, s Origenes tana ellen megtartott az alexandriai nagy zsinat, és a vandálok betörték Dél-Európába. — 547-dik évben történt megjelenését azon szerencsétlen esemény követte, hogy Totilas betört

Romába s a hires várost kirabolta. — A vészjósló csillag 930-dik évben újabban megjelent, s ránk magyarokra hozta a Madarász Henrik ellen Merzeburgnál szerencsétlen kimenetellel vívott ütközetet. — 1305-ben megint feltűnt, s okozója lett a hét évig tartó pusztító dögvésznek, mely hullával borította el egész Európát. 1456-ban történt újabb megjelenése a katholika egyházra s egy-szersmind ránk magyarokra hozott újabb gyászos eseményt; a mennyiben Hunyady János halála által az egyházat derék támaszától, minket pedig legbajnokabb hazánkfától fosztott meg.

Már ezekben is elég balga ábrándozást találunk, de mindezek még csekélységek azon szerencsétlen csapásokhoz képest, melyeket a babonás hit szerint az üstökösök, ez ártalmatlan égi testek, az emberiségre előidéztek.

Maguk a csillagászok és orvosok közt találkoztak kitünő férfiak és pedig a legközelebb mult időkben, kik a történet évkönyveit különös gondnal kutatták össze avégből, hogy azokból minden szerencsétlenséget és nyomort, mely az emberiséget találta, összeállítsanak, s mindezek okozójául az üstökösöket czéegérvén, ezek által a népeket rémképekkel ijesztgeték és kintózták.

Legelől találtatott az 1680-diki szép üstökös, melyet Whiston a Noeféle vízőzön okozójának bélyegzett. Ezen tudósok az 1680-diki üstökös pályafutásának idejéül 575 évet vevén fel, matematikai bizonyossággal állították, hogy valamennyi nagy csapás az emberiséget érte, mindannak okozója az érintett üstökös volt. Ha Krisztus születése után 1680-tól fogva, Krisztus születése előtt 4600-ig visszamegyünk, mondják e tudósok, mindenik korszakban, melyben ez üstökös megjelent, rémitő csapások sújtották az emberi nemet. Így például Krisztus születése előtt a 2916-dik évben megjelent ez üstökös, s az Isten özönvízzel büntette meg az emberi nemet. (Csakhogy sokan a vízőzönt nem a mondott évrre teszik) — Ugyan K. e. az 1767-dik évben ismét megjelent, s bekövetkezett a görög mondakban hires Ögyges-féle vizár. — 1192-ben (K. e.) harmadszor mutatta magát s el nem maradt a trójai veszedelem. — 617-ben (K. e.) megint megjelent, és leromboltatott Ninive. — 43-ban (K. e.) ötödször tűnt fel az égen, és előidézte Julius Caesar halálát, s egyszersmind a nagy diktátor szellemét felvitte az égbe. — Legközelebb 531-ben (K. u.) bekövetkezett megjelenésének Justinian császár volt tanúja, s tele vannak írva a történet lapjai a sok háborúval, földrengéssel, s mindenféle nyavalyákkal, melyeket a végzetes üstökös megint előidézett. Hetedik megjelenése 1106-ra a keresztény háborúk kezdetének idejére, nyolczadik pedig, mint tudjuk, 1680-ra esik.

És ezen gondos kutatásoknak, ezen bölcs csillagjósoltoknak mi eredménye lett? Az, hogy, újabb pontos számítások után kintűnt, hogy az 1680-diki üstökös pályafutásának ideje nem 575 év, mint az érintett tudósok hibásan felvették, hanem 8800 év. Oly roppant nagy idő, melynél fogva lehetséges, s a mennyiben a számítás hibátlan, egészen bizonyos: hogy ugyanazon üstökös, mely annyi csapás okozójának tartatik, a világ teremtésétől fogva (mennyiben a bibliai időszámítást tartjuk szem előtt) egész 1680-dik évig, ez évben jelent meg először! Ily módon összedől az egész épület, melyre az emberiség nyomorúságainak hosszu sorozata építve volt, s a szegény üstökös az öt terhelő roppant nagy vádák alól felszabadult.

Eddig tehát az üstökösök főleg a vízőzön, a szerencsétlen háborúk, földrengések s más ezekhez hasonló csapások okozói voltak. Most egyszerre észbe jut Forster angol orvosnak, hogy jó volna valamennyi betegséget is az üstökösökre fogni, hogy így minden nyomornak a világon, mely az emberi nemet éri, csak egy közös forrása legyen: az üstökösök.

1829-ben tehát egy vastag könyvet irt e tárgyban, s abban valamennyi baj a világon történik, mind az üstökösökre keni. Munkáját így fejezi be: „Eszerint bizonyos tehát, hogy időszámításunk óta (Krisztus születése) a legegésztelenebb idők azok voltak, melyekben leggyakoribbak voltak az üstökösök; és hogy ez égitestek megjelenését mindig földrengések, vulkánkitörések és légköri forradalmak követték, holott egészséges időkben soha egy üstökös nem mutatkozott az égen.“

És, mondja Littrow, hogy kezdi Forster ezen tételét bebizonyítani? Ugy, hogy Krisztus születésétől elkezdve valamennyi évkönyveket összekutat, és minden bajt, minden csapást, melyet azokban talált s mely az emberiséget sújtotta, egész az ő koráig

egy végtelen jegyzékbe összegyűjt. Ezután mindazon üstökösöket, melyek a mondott időben megjelentek, összehajhászta, s az összekutatott mintegy 500 üstökös mellé az emberiség által szenvedett bajokat odaiktatta.

Forster e munkájára tehát ráillik azon észrevétel: hogy ha az orvosi tudományokban is oly előmenetelt tett, minőt a természettudományokban, akkor kár volt érte, hogy orvosá lett!

Ily módon tehát, ha a balgaságokban maguk a tudósok mennek előre példával, ne csodálkozzunk azon, hogy a közönséges nép, mely különben sem vehet magának alkalmat arra, hogy a természettudományokból merített világosság által az uralkodó babonás hit sötéttségét eloszlassa, oly nagyon ragaszkodik az előítéletekhez.

Hiszen el kell ismernünk, hogy a korunkban elterjedett felvilágosodás a köznépél uralkodott babonás hitet, ha századunkat a közelebbi multakkal összehasonlítjuk, meglehetősen elszlatta már, de még sem tagadhatjuk el, hogy van még erőszben kívánni való; hogy igen nagy még azoknak száma, kik inkább hisznek a csillagjósónak, mint a csillagásznak magának.

Nem épen rég, 1773-ban történt, hogy Lalande a hires csillagász azon üstökösökről, melyek földünkhöz közel jöhetnek, egy munkát akart kibocsátani. Rövid időn madárszárnyakon terjedett el azon hír, hogy Lalande felfedezte, hogy nemsokára egy üstökös jelenik meg, mely a világ végét fogja előidézni. Atalános rettegés töltötte el majdnem egész Európát, úgy, hogy a csillagász kénytelen volt saját útján közhírré tenni, hogy ő semmit sem jósolt, hogy az elterjedett hír alaptalan mendemonda.

Nemsokára ezután hasonló balgatagság adta elő magát. Egy pajkos ember elhíresztelte, hogy rövid idő alatt, két, földünkre nézve igen veszélyes üstökös fog megjelenni, melyekről bővebb felvilágosítást Lalande csillagász adhat. Páni félelem fogta el a párisiakat a hirre. Sokan vagyonukat adták el, s a világ végét újatossággal és alamizsnálkodással készültek bevárni. Rettegés közt várta a nép, mikor nyílik meg az ég, s mikor harsogtatja meg sz. Mihály a trombitákat az utolsó ítéltre. A csillagásznak megint nyilvánosan el kellett ismerni, hogy ő mindezen balga jóslatokról semmit sem tud, hogy az üstökösök megjelenéséről a hír egészen alaptalan.

Ez a mult század vége felé történt, s igen jellemzetesen tanúsítja, hogy nehéz feladat, a babonás népet az előítéletektől lefegyverezni.

Félszázadnál többlet haladtunk előre ezóta, és ki merne kezdekni ma arról, hogy hasonló nevetséges dolgok magukat ezután elő nem adják?

Hanem ha voltak férfiak, kik magát a tudományt alacsonyították le, és eszközül használták fel arra, hogy balga ábrándok által a vak hit fátyolába burkolják még azon kevés tudományos ismereteket is, melyeket a köznép különben magának elsajátított: oly férfiak sem hiányoztak, kik a rossz akarat vagy elfogultság által elhíntett konkolyt a megvakított nép szívéből kigyomláni siettek. Ezen derék férfiak közt kell tisztelnünk Schnurrert és Olbers jeles csillagászt. Mindketten jeles munkákat hagytak hátra, melyekből magunk okulhatunk.

Vessünk tehát egy két pillanatot a járványos betegségek évkönyveibe, és hasonlítsuk aztán a látottakat az üstökösök megjelenésével össze: talán magunk lehetünk saját magunknak mesterei, és nem fogunk arra szorulni, hogy balgaságok hirdetése által rajongó vagy elfogult emberekkel kábítsassuk el fejünket; s talán önön szemünkkel kivehetjük, mi igaz, és mi nem.

(Folyt. követték.)

Aranymondatok.

- Hasznosabb okosan cselekedni, mint bölcsen gondolkodni.
- A felületes tudósok hasonlók a Diogenes kékjához, mely, kivéven az igaz célt, mindent megtalált.
- Nagyobb mesterség nyelvének, mint füleinek ura lenni.
- A valódi okosság, mint az aranybánya, csak kevés helyen található.
- Nagy Sándor annyira kedvelte a tudományt, hogy egykor, midőn Darius seregén fényes győzelmet aratott s annak elfoglalt tárgyai közt egy kitünően ékes szekrényt talált; midőn a főtisztek afelett vitatkoznának, mit tartsanak e ládában, Sándor véget vetendő a vitának, mondá: „tegyétek belé Homerosz könyveit!“

— A kincs barátokat szerez; tisztet és magas méltóság sokat lekötölel: de az erény az egész világot meghódítja.

(Folytatjuk.)

T Á R H Á Z.

Az építészekhez s építetőkhez.

Köztudomás, hogy a szentegyházakat, színházakat, iskolai, tanácskozási s egyéb köztermeteket, melyekbe sok ember gyül együvé, a testkigőzölés életlen, legveszélyesebb levegővel szokta megtölteni; s elég példa van rá, hogy a gyenge idegű emberek ájulva vitettek ki az ily helyekről, kivált, ha még meleg is járul e föjtő léghöz.

Es bátorokunk kérdése tenni, hogy az ily közbajokon nem lehetne-e segíteni, — és ha lehet, az építészek-e annak okai, hogy még sincs rajta segítve, vagy az építetők? Es ha az építészek tudták és tudják annak orvoslás-módját, miként lehet a köztermekből, sőt lakásokból is a romlott levegőt kiüríteni úgy, hogy az magában s magától folytonosan kivonulhasson, miért nincs eszközölve az újabb évtizedek alatt épített termekben *mindenütt?* — Hiszen az emberek legfőbb kincse az egészség, a tiszta levegő befolyatása s a rossz kiürítése tehát az épületekben a legfőbb cél, mely mellett az ünnepléses külső alak s belső felszerelés csak alárendeltség. Azonban az építész azert tudomány, hogy mind a három kelléket meg tudja adni az épületeknek.

Bámulva olvassuk a hírlapokban, hogy a Muzem terében a légmelegség csaknem kiállhatatlan. En azonban azt hiszem, hogy az ottani melegségnek sokkal föjtőbb és veszélyesebb ott a benszorult testgőz, s ha ez iszonyú bajon úgy akar segíteni az építész, hogy a tetőn ablakokat nyit, oly forma önámítással orvosol, mint az, ki visszafelé mondott Miatyánkkal kuruzsol, mert egy romlott levegőjű veremnek hiában nyitjuk fel a száját, a benne megfőzött rossz levegő onnan ki nem megy, mert nem mehet, s mert mint nehezebb a jó levegőnél, fennek marad.

Az építésznek, nem mondom tudatlansága, hanem hanyagsága, sok millió károkat okozott már, s okoz most is az államoknak; de mivel e kincset az államférfiak, a népek nyomorgatásának nem érdekli őket, s beelégnek vele, ha az építésznek mint szakértők, akármiféle megdicséret teret vetnek eléjük, mert a világnak megvan amaz eléggé meg nem róható tévelygése, hogy a szakértés universalis köpönyege alá rejtett hibákat bíráltilosnak tartja, és a szakértőknek is megvan ama csallhatatlansági pöffeszkedése, hogy a *nem szakértőknek* legjobb észrevételeit is elfogadni, megalacsonyítottatás véli. Fennen hirdetik, hogy a baromi századok kora már lejárt, melyekben a bírák és törvényeszek ítélete, csallhatatlansággá volt bérálva, sőt szentesítve, s az ártatlan és bűnös vádlottak számára egyalaku embergyilkoló börtönök kigondolva, és csodálkozás nélkül egykedvűleg nézi a világ nagy része, hogy ama borzasztó korszak eszközei, a rothadt levegőjű börtönök, a keresztény mivel világ nagyobb részében még most fentartatnak, s a bennök megromlott rabok gyógyításával azon nép terhelhetik, mely különben is meg van az ellenében elkövetett büntények által károsítva. Mert a beteg rabok gyógyítási költsége sok helyen föllülmulja az egészségesekek tartására fordított kiadást.

Pestmegye börtönei 1810-ben épültek, s ha jutalom lett volna föltéve, miként kell földszinten, sőt emeleten is úgy építeni, hogy minden szabad légfolyamot meg legyen fosztva, azt bizonyára ezen építésznek kelle odaitélni, mert ezen csak a leromboltatás segíthetne. Azonban a bezárt 2-3 szász emberre nem ügyelve, a vastag homlokú burokrácia 52,000 ft. elpazarlással még inkább körülfalaztatta, úgy hogy a legerősebb orkán sem képes, belőle a föjtő levegőt kiszorítani; holott ezen összesen és a gyógyszeres árán célszerű börtönt lehetne építeni. — Ennél azonban még különösebb az, hogy 1841-ik évben rajzkóban is közlöttem, mikép kell lehetőleg tisztalégű szobákat építeni, s Pest város, mint emlékezem, 1842-ik évben ennek dacára földalati ember depót-kat vagy vermeket építetett.

Akár tudja tehát az építész, mi a legfőbb kelléke az épületeknek, akár nem, az építőknak még egyszer elmondom, hogy az építészek terveiben mi a leglényegesebb az egészségre nézve, és régiebb középületek javítását, mennyiben a körülmények engedni fogják, miképen lehet tiszta légfolyamlat célszerűvé tenni.

Minden nagyobb vagy kisebb terem két áttelens oldalainak szabad levegőre kell állania, s a két oldalakon a terem nagyságához képest kisebb vagy nagyobb ablakcsúcsok hagyandók.

Az épületek utcára vagy szabadabb térségre nyuló oldalán, fent a *felpadlat* (Stukkatur) alatt oly módon hagyandó egy ablakocska, hogy az a falon keresztül és részben vágassék, miszerint a külső oldali vége, a terembe nyúlónál kissé magasabban álljon, és kevésbé bővebb is legyen, mint a belső végén. — Ezen ablakkal vagy szelelő-lyukkal a terem áttelens oldalán szintén egy másik hasonló ablak hagyandó a falon keresztül, de *épen földszint*, vagyis az *alsó padlat irányán*, és szintén részben, de már itt a belső szájzata a külsőnél legyen magasabb, hogy rajta a kirohanó légnak esése legyen. — Az ablaklyukak belesje szükség, hogy minél simábban készítsesék, bádog- vagy más csővel. — Mind a felső, mind az alsó ablakok táblái, vagy ajtai kiút és bent a talak színére festve, szalagok által tetszés szerint kinyithatók vagy bezárhatóak. — Számaik a terem hosszúságához alkalmazandó. Minden esetre célszerű, ha a terem négy sarkain, tehát kettő fent, kettő pedig áttelens földszint hagyatik, s ezek közt mintegy 2 ölnyi távolságon nyitattanak több ily ablakok áttelens, és a felső az alsóval párosan.

Ha a terem egyik oldala mellett folyosó van, akkor azon oldalon eső alsó ablakokba a folyosó padlata alatt csőveket kell huzatni, melyek a folyosó

másik falán is keresztül menjenek egészen az udvarra, s a mennyre lehet, a folyosó két falán, a szabad levegőn álló lyuk, valamivel alacsonyabb legyen, mint a terem falán levő, hogy a *kifolyó légnak esése legyen*.

Ha ezen ablakok kinyitattak, a felső ablakokon a tiszta levegő a terembe vonul, s mivel a rossz levegő az alsó ablakokon, mint nehezebb a külsőnél, magában is kifoly, még inkább rohan ki, midőn a felső ablakokon befolyó lég által nyomatik, s e szerint fél óra sem kívántatik, midőn a terem már egészen tiszta léggel töltetik meg.

Nem ér pedig semmit azon okoskodás, hogy az alsó levegő az ajtó kinyitásával eszközölhető; mert az ajtó folyosóra vagy előszobába szokott nyílni, nem pedig *szabad levegőre*; a terem nagy ablakai kinyitása által pedig bent marad a levegő az ablak felső része és felső padlat közt eső rétege, de ez ellen sok más ok is van.

Azon ellenvetés sem állhat, hogy ha az épület azon oldala, melyen a felső ablakok nyitattak, a napnak van kitéve, kivülről melegebb levegő foly be. Mert a szabad levegő folytonosan elevenedik, és üdül azon vegyülés által, mely bele a fensőbb és hűvebb légrétegből keveredik a szél vagy szél által; azonban tudnia kell, hogy a legforróbb napsugaraknak kitett Reaumur-hévmérő 3-4 fokkal is kevesebbet mutat, ha szél éri, mint mikor nem éri, és ha árnyékban van, másfél és két fokkal is alább száll szélén, mint e nélkül. A szabad levegő tehát bármily meleg napon is, mire a falon keresztül buvik, már elveszté felét a napon volt melegségének. Mult június 27-én, délelőtti 1/2 órakor, a hévmérő árnyékban 21 fokot, napon 36 fokot mutatott; június 22-én árnyékban nyugodt déli szélén reggeli 1/2 órakor 24, napon 46 fokot mutatott stb. Mindez bizonyosága annak, hogy az árnyékba jutott lég szabadon sohasem lehet oly tikkasztó, mint a terembe föjtött levegő, mert a hévmérő mutatja, hogy a legkisebb szellő is magával hordja a felső és alsó légrétegvégülést, vagyis éltető elemet.

Ajánlom tehát mindezt szoros figyelembe vétetni, nemcsak a m. tud. Akademiának és ideiglenes országának, hanem minden egyéb iskolai, tanácskozási, mulató s egyéb közteremknél is. S a ki egy ily termet fog építtetni, célszerűségét védeni fogja minden hasztalan kibeszélések ellenében. *Balla*

Egyház és iskola.

+(A soproni ág. hitv. főtanoda) 186°; tanévi programja beküldött. Kiemeljük belőle a következő statisztikai adatokat: A gymnasiumi tanulók száma összesen 283, ezek közül ág. hitv. 265; helvet hitv. 7; görög hitv. 2; héber 9. Anyanyelvre nézve magyar 226; német 49; vend és tót 8. Ösztöndíjban részesült 70 tanuló. A főtanoda népessége 185°, -ben volt 198, s a jelen tanévben 361. A tápintézetben összesen 85-re ment a növendékek száma, kik közül 20 ingyen, 29, 21 ft 60 krért, a többi pedig 21 ftért nyert élelmezést. A főtanoda könyvtára, mely 20,000 kötetnél többet foglal magában, ez idén is tetemesen szaporodott, valamint a magyar és német ifjúság könyvtárai is.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

+(A „nemzet gazdaszonyai“) az általuk rendezendő sorsjáték jegyeit a „P. N.“ szerint sorszáma nélkül becsatolták ki, s e tévedés csak akkor veték észre, midőn már jóformán eladták belőle. E jegyeket tehát most mind vissza kell huzni s számokkal ellátni.

+(A zalamegyei gazdasági egyesület) jul. 7-én tartott választmányi ülésében következő tárgyak kerültek szűnyegre: a) A keszthelyi Georgikon újiból életbeillesztése; b) Vinczellér- és pinomezter-képező-intézet létrehozatala; c) Selyemtermelési ügy a Muraközben; d) Szakosztályok szervezése. Az első pontra nézve, Somssich Pál ez ügyben írt levelének felolvasása után elhatározottak: hogy intéztessék levél gr. Festetics Taszilóhoz a Georgikon felállításához szükséges épületeknek, fűvészternak s egy bizonyos területnek hasznosbíró fejében kiadása végéig; továbbá az egylet a dunántúli megyéket, a megyék gazdasági egyleteit felszólítja az ügy pártolására, s hogy ez érdemben közös tanácskozmány tartathassék, meghívja a megyéket és egyleteket a szept. 16-án Keszthelyen tartandó gyűlésre. Somssich Pálnak pedig a Georgikon felállítására írt indítványáért köszönőlevél határozottatott. — A b) alatti tárgyat illetőleg következőkben történt a megálapodás: Péterffy Józsefnek az ügyben benyújtott pótervezete elfogadtatván, kinyomatása elrendeltetett; továbbá az aláírás megkezdetvén, rögtön 15° félrészevény (1550 ft) irattott alá. A részvényesek közgyűlése sept. 17-én leend. Az előleges kölcsönt illetőleg határozattá lön, hogy 400 ft fog az egylet pénztárából utalványoztatni. — A selyemtermelési illetőleg elhatározottatott a gubóknak áldozattal is beváltása és Czenken eladattása. Végül a következő hét szakosztályi szervezetett, u. m. közgazdasági, földmívelési, borászati, erdészeti, kertészeti és selyemészeti, állattenyésztési, gépészeti.

Balesetek, elemi csapások.

+(Szerencsétlenség.) Pesten a július 23-án leégett Gyarmathy-ház tűzfalának egy része mult vasárnap d. u. az erős szélvész következtében ledől, s az omladék az emelet padlást keresztültörvén, az ott lakó szabónak két gyermekét a szobában agyonütötte. A tűzfal még fönnálló részének s a szabadon álló kéményeknek lebontásához a szerencsétlenség megtörténte után azonnal hozzáfogtak. Előbb kellett volna azt tenni, annál inkább, mert a tűzfal gyarló volta már a tűz alkalmával is kitűnt, a midőn egy része égés közben összeomlott.

Vasárnapi Ujság 31-ik számához 1861.

Irodalom és művészet.

+ Landerer és Heckenastnál hiteles kiadásban megjelent: „Az országgyűlés által kiegészítő gyanánt elfogadott ideiglenes törvénykezési szabályok.“ Ára 60 kr.

+(Petőfi „Hóher kötele“) című regénye Hartlebennél nemsokára második kiadásban fog megjelenni. Ugyancsak Petőfinek szétszórva megjelent kisebb prózai dolgozatai, utilevelei, beszélei stb. szintén készülnék sajtó alá.

+ (Képesfüzetek.) Szász Károly (nem a költő) és Horváth Gyula „N. Kanizsa hajdan és most“ című képes füzeteket indítanak meg. Az első füzet (magyar és német nyelven) Kanizsa várának hajdani, s a városnak jelenlegi alakjával aug. végén, a 2. 3. és 4-dik füzet pedig szept., okt. és november utóján fog megjelenni, mindegyik két melléklettel. A negyedik füzetben „Oklevéltár“ című rovatban hazánk történetére vonatkozó érdekes régi okiratok közöltenek.

+ Barsi Józseftől Kecskeméten jelent meg: „A szerelemről és házasságról.“ Pályadíjjal jutalmazott mű s a „Sz. Híradó“ mult évi folyamában látott először napvilágot. A tárgy, melyről értekezik, nemcsak érdekes, de társadalmi szempontból igen fontos is, azért megjelenését nyereséges tartjuk, s ohajtjuk, hogy minél nagyobb olvasó közönsége legyen. Kiadta Horváth Döme. Ára 50 kr.

+ Virányi (Virnau Vilmos) Sz.-Fehérvárott „Magyar honvédtiszti korszak“ című munkára hirdet előfizetést, melyben az 18° ik honvédtisztek nevei, az akkori hivatalos „Közlöny“ illető számára való hivatkozással, betűrendben foglaltatnak. Ára 1 ft. A jövedelem egy részben a honvédek fölségelésére fog fordítatni.

+ (Ormós Zsigmond „Utazási emlékek“) című munkájának harmadik kötete is megjelent. Tartalma: Drezda és Lipsee.

+ Ráth Mórnál következő munkák jelentek meg: „Bölcsészettan. Első kötet. Tapasztalati lélektan (mint előkészítő a sajátlagos bölcsészethez). Második javított kiadás. Irta Varga János, a nagykeresői lyceum e. i. igazgatója, a magyar n. Akadémia tagja.“ 177 lap; ára 1 ft. — „Magyarország családai czimerekkel és leszármazási táblákkal. Irta Nagy Iván. Tizedik kötet. 1. és 2. füzet. Mednyánszky — Molnár.“ Ára 1 ft 70 kr.

+ Debrezénből is kaptunk egy kis, 24 lapnyit füzetet. Czime: „Hajduk története rövid kivonatban.“ Irta B. Papp Lajos.

+ (Beniczky Emil „Nefeletek“) című munkájára előfizetést nyit. Előfizetési ár 1 ft; beküldési határidő aug. 15. A műhöz, mely a magyar szabadságharc emlékeit tartalmazza, 84 lithograph-emléklap is lesz csatolva, melyeket 1850-ben az aradi foglyok egy honleány emlékkönyvébe írtak. Beniczky Emil lakása, hova az előfizetések küldendők: kerépesi-ut, 5. sz.

+ Megjelent: „A magyar árvagym. összehasonlító az osztrák birodalmi törvényekkel, s világosítva a Jászkon kerületben divatozott gyakorlati eljárással. Irta Kovács Zsigmond köz- és váltójogi hites ügyvéd.“ Ára 1 ft. E munka szakavatott tollal van írva, és sok figyelemre méltó dolgot tartalmaz.

+ Pfeiffer Ferdinándnál jelent meg: „Levél.“ Vigjáték. Irta Greguss Ágost. A mű kézirat gyanánt van kiadva, s előadásához — kivéve jótékony célokra — a szerző beleegyezése szükséges. Ára 80 kr.

+ Esztergomban ily című munka jelent meg: „Magyar posta-kézikönyv.“ Irta Heinczel Márk János, a győri cs. kir. kincstári posta-hivatal főnöke. E könyvet egy postamester küldte szerkesztőségünkökhöz, levél kíséretében, melyben a beküldő ezeket írja: „E mű egy a postakezeléssel hosszú évek során át foglalkozó egyén által van szerkesztve, ki magát egyszerűen mind magyarnak is mondja. Hogy a kezelést abból senki a földön megtanulni nem képes, azt bátran állíthatom. A mi a kezelési műszavak magyartását illeti, annak megítélését t. szerkesztő urra hagyom. (Biz azok elég rosszak. Szerk.) Csak annyit kell megjegyezmem, hogy e mű a postai igazgatóságok által körlevélben, mint igen sikerült s használható munka ajánlatott; és így mi, kik már rég ohajtva vártuk egy ily könyvnek anyanyelvünkön megjelenését, siettünk azt megszerezni, nem is gyanítva, hogy ily szörnyűmúzavakkal telt munkát kapjunk 1 ft 20 krért.“ E nyilatkozat, melynek valóságáról a mű lapozgatása folytán mi is meggyőződöttünk, annál inkább figyelmet érdemel, mert egy tapasztalt szakértőtől származik.

+ Szegeden, Burger Zsigmond nyomdájában jelent meg: „A magyar-hom. törvényhozás történeti vázlata. Törvénygyűlésünk és a pótygyűléseink nyomán, Arpád korától fogva mostanig, évsor s a nevezetesebb pontok szerint készíte, és egy törvénykönyvi szótárral felvilágosítva kiadta Kovács Pál jogtudor, apát és dorosmai plebános, és Kovács Sándor ügyvéd.“ 282 lap; ára 1 ft 60 kr.

+ (Erdészeti lap.) A Vasárnapi Ujságban már több ízben ki volt mutatva egy magyar erdészeti szaklap megindításának szükséges volta. Most örömmel értesülünk, hogy e szükséges is nemsokára segítve lesz. *Divald* kincstári erdőbecslő és *Wagner* erdőszakademi tanár fognak Selmezen egy erdészeti szaklapot megindítani, melyre az aláírási ívek közelebb küldetnek szét.

+ (Jean Charles, „Második Napoleon“) című történeti regénye Aranka által fordítva megjelent. 252 lap; ára 1 ft. Ugyancsak Aranka, (most már Istvánffy Aranka név alatt) új előfizetést hirdet *Mühlbach* L.-nak „A menekültek Londonban“ című 3 kötetes regényére, mely szept. hóban fog megjelenni. Az egész mű előfizetési ára 1 ft 50 kr.

+ Pozsonyból egy vad előfizetési felhívást vettünk ily című hetilapra: „Nemzeti hangcső.“ Szerkesztőül Szepes-Pórácsi *Vrabély György* van aláírva, ki programjában „kezdő s úgy szólva mint egy egészen új csemekint sarjadozó íróként“ mutatja be magát. Ezt mondás nélkül is kitalálhatuk volna, mert a hosszú program oly együgyű, hogy kuriosumnak is beillik. Állításunk igazolására s egyzersmind a megjelenéssel fenyegetőző új lap ajánlására idézzük a program végén előforduló következő szép sorokat: „Előjelszózat. A valódi igazság, — barátság általában — és leginkább a szükségben, — (bajban, szűkölködésben, szorultságban, nyomorúságban, inségben, veszedelemben) háladatosság és megemlékezés, — kölcsönös megbecsülés és méltánylás, — emberszeretet, — irgalom, — erkölcs, — hitel, — uszora nélkül kölcsön, — agio (ázio) nélküli arany és ezüst — akár pénz, akár más czikkben, ugy nemkülönben a nemzetiségek közti egyetértés és összetartás oly csodálatos nagy ritkaság, miszerint más, bármilyen világ-szerte híres legbámulandóbb (mükiallitási) ritkaságok közt is ezek oly ritkák lennének, hogy legfőbb helyeket foglalhatnak kivált a jelen világban, és csakugyan legelső szerepeket játszhatnak. — Az idők nagyzerbű változása talán e 12 csodaritkaságot is ritkaság nélkülire változtatandja.“ — Rémitő bölcseséget sejtünk e sorokban, csak azt sajnáljuk, hogy Szepes-Pórácsi *Vrabély György* ur elfelejtette magyarral lefordítani, mert sajnálatos valjuk meg, hogy a kínai nyelvnek még eddig nem vagyunk birtokában.

+(A „Delejtű“ szerkesztését) Koronkai *Hoffy Géza* vette át. + (A franciaia akademiának) 20,000 frankból álló nagy jutalmát, mint már említett, *Thiers* nyerte el, ki azonban az akademiához intézett levelében ezt arra kéri, hogy a jutalmi összeget vegye magához s kamatait osztogassa el tetzése szerint jutalmakra. A magyar írók nem igen gyakorolhatnának ily nagylelkűséget.

+ (Mezőfi *Mamó* „Zsidó-magyar közlönye.“) melynek még július hóban kellett volna megindulnia, közbejött akadályok miatt csak október hóban fog megjelenni.

+ (A pesti műegylet) f. havi kiállítása 52 művet foglal magában; köztük van a műegylet 1861. évi műlapja: rézmetszet *Mayer* Keresztélytől *Orlai* P. Samu, *Zach* Felicián“ olajfestménye után, és egy szobormű *Izso* Miklós fiatal szobrászhazánkfiától. A többi, 7 aquarellen kívül, olajfestmény. Kisorsolás végett megvettük: „Tajrás Magyarországból“, *Lariss* Hermínától Bécsben (90 ft); „Pásztor a római pagyarnából“ *Thán* Móricztól Pesten (80 ft); „B.-Füred és Tihány környéke“ *Brodsky* Sándortól Pesten (400 ft).

+ (A műegylet 1863. évi műlapjára a pályázat) már kihirdetett. A műlapul szolgáló kép tárgyának a magyar történelemből kell merítenie, s a pályaművek 1862. évi május hótól ugyanez év szeptember haváig, árúk meghatározása mellett adandók be. A pályanyertes mű a vételáron felül legalább is 250 fttal fog jutalmaztatni.

Közintézetek, egyletek.

+ (A Szent-István-társulat) jul. 18-ki választmányi ülésében, Lónovics érsek ur elnökelete alatt, következő tárgyak fordultak elő: 1) Felolvasottatott a hercegrámsi két levele, melyek egyikében a társulat által szerzendő házra 2000 fót megajánlani, a másikban pedig az esztergomi tartományi zsinatban elfogadott Deharbe-féle káté tulajdoni s kiadási jogát a társulatra átruházni méltóztatik. 2) Danielik János püspök ur jelenté, hogy a Cantu Caesar világtörténelmének kiadattása, miután Bartakovics érsek ur a kiadásra minden 90 iv után 400 fót felajánlt, félbeszakítás nélkül fog folytatattatni. 3) A Szent-László-társulat közlönyeül, a „Sz.-István-társulati Értesítő“ jelöltetett ki, melynek kiadási költségeit a nevezett társulat felelőrszben fedezni ajánlkozott, s mely ezentul „Sz.-István- és Sz.-László-társulati Értesítő“ címet viselend. 4) A társulat a „Magyar Olvasókönyv“ 2. és 3-ik kötetét javított kiadásban közrebocsátván, hogy az első kötetnek újból kiállítása is eszközöltessék, Toldy Ferencz annak mielőbbi átvizsgálása és rendezésére fölkérte határozottatott. 5) Alélnök ur abbeli javaslata, hogy az egri nyomdánál pénztári ellenőr nevezessék ki, elfogadtatott. 6) A magyar szentek képeinek kiadása czélszerűnek találtatván, azzal a társulati igazgató bizatott meg. 7) Beller József Miskolczon és Dolánszky Alajos Gyöngyösön felállítandó bizottmány részére tiszteleti tagokul választattak. 8) A „Supplementum Analectorum Terrae Scopusiensis etc. Pars III.“ című nagyfotosságu kézirat bírálata Venczel Gusztáv és Knausz Nándor uraknak kiadattak. 9) Az 1859. és 1860-iki számadások a számvész hivatalhoz áttétetni rendeltettek. 10) Roder Alajos másod alélnök a társulat által pártfogolt bukovinai két ifjunak jövőre a tanító-képezésbe való járatását javasolván, a választmány ez ügybeni gondoskodással a másod-alélnök urat bizta meg. 11) Egyed Antal apát „Dávid szoltári versekben“ a választmánynak benyújtatván, a bírálata kiadottat. 12) Jelentetett, hogy a társulat által Pesten szerzendő házra eddigelő részint befizetett, részint megajánlt összeg 8722 ft. 17 krt és 10 aranyat tesz. 13) Jelentetett, hogy a társulat a mult hóban 26 rendes taggal szaporodott.

+ (A pesti vakokintézet) f. hó 1-én tartotta nyilvános vizsgálatát a megyeház terében, a testgyakorlatból pedig a Muzem mögötti nemzeti testgyakorló-intézetben.

+ (Majthényi *Adolf* apát és esztergomi kanonok) a bécsi magyar Pazmaneum igazgatójává nevezetett ki.

— (Dr. Batizfalvi Samu, sebészi és orthopaediai magán-gyógyintézet) már két év óta áll fenn, s örömmel mondhatjuk, mindig nagyobb lendülettel veszi. Kitérteti ezt kezünkben levő második évi statisztikai kimutatása, mely jótékony működésének legszólóbb bizonyossága. E szerint a lefolyt 1860-iki május 15-től 1861-iki május 15-ig gyógysegélyt keresett az intézetben összesen: 205 beteg. Ezek közül 150-en járóvoslalilag, 55-en pedig az intézet helyiségeiben szellettek. A bejáró betegek az idén úgy, mint tavaly nagyrésztben helybeliek valának s kisebb fokú bajokban szenvedtek. Az intézetben gyógyított betegek között 27 fiú s 28 nőnemű volt. Korra nézve: 2—5 éves 6, 5—10 éves 9, 10—15 éves 7, 15—20 éves 8, 20—30 éves 6, 30—40 éves 8, 40—50 éves 5, 50—70 éves 6. Összesen 55. Az elősorolt betegek közül 25 szüle, rokon s több efféle kísérő talált hosszabb, rövidebb időre az intézetben kényelmes elhelyezést s teljes ellátást. Az intézet helyiségeiben ápolott betegeknek nemcsak hazánk különféle vidékeiről, ugymint: Abauj, Bács, Baranya, Békés, Borsod, Bihar, Csanád, Csongrád, Esztergom, Fehér, Heves, Gömör, Győr, Komárom, Marmaros, Nógrád, Pest, Pozsony, Sáros, Somogy, Szabolcs, Szathmár, Szepes, Temes, Torontál, Zólyom megyékből, Jász-Kun-kerületből, Erdély-, Horvátországból valók, hanem az idén, úgy mint a múlt évben, szerb- és szászországiak is valának. Ezek közül gyógyultán távozott 27, javulva távozott 10, nem javulva távozott 2. Az év bezárásával további szerelés alatt maradt 16, összesen 55. A javultán távozottak között több volt olyan, ki a mármár beállandó jól eredményt nyugodtan be nem várta s különféle magán-körülményeinél fogva, a gyógyítás teljes befejezése előtt távozott intézetünkéből. Az intézetben ápolott, valamint az alkalmilag bejárt betegeknek Balassa egyetemi tanár, Kovács S. E. kórházi főorvos, Tóth N. J. tanársegéd urak és az intézet igazgatója több kisebb s nagyobb sebészi műttétet kívánt eredményteljén hajtottak végre. — Halálzási eset az orthopaediai osztályon valamint tavaly, úgy az imént lefolyt második évben sem fordult elő; ellenben az elkülönített orvosebészi osztályon kettő történt. Az egyik — a leggondosabb és szakértőbb orvosi ápolás dacára — veszélyes bőllobban, a másik pedig emlőrákban hunyt el. A lefolyt év alatt — tudományos czélból alapított — kórházi képzőintézetünk, gép, kötszer, gipszminta-gyűjteményünk, orthopaediai irataink s fényrajzaink öröndetesen gyarapodtak. Megemlítendő még, hogy a járólaga beteg között 75 volt, ki tisztán elferdülési baj miatt kérte ki az intézet tanácsadó-utását. A gyógytestgyakorlati órákat pedig a testerősítés és edzés szempontjából, ugyszintén a testtartás javítása végett a bejáró betegek közül 26 élvezte.

Mi újság?

+ Pestvárosra jul. 26-iki közgyűlésében b. Vay Miklóst tiszteletbeli képviselővé választotta.

+ (A pesti leány-árvaházra adakoztak.) Ebner Fiedl 2500, Peger Ignác 1000, Weisz Bernát, Luczenbacher János és Szántóffy Antal pedig 500—500 forint, mely összegek a régibb 5905 ftnyi alapokéhoz csatoltak.

+ Az erdélyi főkörmányzó ur az erdélyi fölkélesi alapnak (mintegy 41,000 ft) az 1841-iki országgyűlés által határozott rendelkezéséhez képest, a kolozsvári nemzeti színház javára és rendelkezése alá leendő áttételét legfelsőbb helyen kieszközölte.

+ (A László két oszlopára) e nagyszerű építészeti mű alapításának történetét szándékoznak néhány szóval följegyezni. Bevészik a tervező gr. Széchenyi István, a tervet fölkaroló Úrményi és Wodjány, továbbá a tervek készítő Clark Vilmos és a tervkivívó Clark Ádám nevét.

+ (Kossuth Lajos) egy olaszországi magánlevél szerint, mindkét fiát a magyar legióba akarja adni.

+ (Római Jácint), Londonban élő hazánkfűt Kossuth Lajos Olaszországba távozásakor aranytollal lepte meg, melyre az ajándékozó neve s a találkozás napja fel van jegyezve.

+ (Eszék város hatósága) a horvát országgyűlésből kilépett követének méltó magukviseletért köszönőlevelet szavazott meg. A július 24-kén Eszékre érkezett gr. Jankovich Gyulát pedig fényes fáklyás-zenevel akarták megünniesíteni; e kitüntetés azonban a derék hazafi kívánatára elmaradt. — Szerénnyegye hasonlólag halálját nyilvánította visszatért követének.

+ (A katonai határőrvidéki képviselők küldöttsége), mely feliratukat Ö Felsége elé akarta terjeszteni, a „Mil. Ztg.“ szerint odautasították, hogy ne jöjjen Bécsbe. A felirat egyszerűen felkürtölte, s ez pontról pontra meg fog odatolítani. (Tehát ezt már előre elhatározták Bécsben, holott a felirat pontjait részletesen nem is ismerik.) Egyébiránt a „Mil. Ztg.“ midőn ezt írja, egyszerűen azzal vizsgálja a határőrvidékieket, hogy kívánásaik tekintetbe fognak vétetni. (Tehát minden pontot meg fognak czáfolni, de azért kívánataikat tekintetbe veszik! Ezt csak Bécsben értik.)

+ (Halál ur mint királyi biztos működése Nyitrán.) Halzl ur m. hó 24-én a megyeház teremének kulesát a várnagytól, azon fenyegetés mellett, hogy ha ki nem adja, Komáromba viteti, átvevén, a tervet az alkotmányos tisztviselőkhöz elzárta, s 26-ra az alispánokat, főjegyzőket, és főügyészeket, másnapra pedig az aljegyzőket idéztet meg az általa elfoglalt megyei terembe. A megidézettek közül azonban egy sem jelent meg. A tudósító szerint azt beszélik, hogy Halzl ur Komáromba akarja küldeni a meg nem jelent berendelteteket.

+ (Selmecváros is) ovást tett a turóc-szent-mártoni tót kongresszus törekvései ellen.

+ (Némagyarítások.) Legfelsőbb engedély mellett, Weisz Soma, Weisz Nándor, Weisz Lajos és Weisz Eduard testvérek Iglón, vezetéknevüket „Fehér“-re változtatták.

+ (Izso Miklós, fiatal szobrász hazánkfű) Münchenből haza rándulván azon szép ajánlatot tette, hogy a Győrött felállítandó honvédszobor talapatánál pihenő oroszánt márványból díjtalanul elkészítendő.

+ (Csóti Imre, kalocsavárosi pénztárnok elfogatása.) A „P. N.“-ban olvassuk a következő szomorú esetet: Múlt hó egyik éjjelén Nagy 20 fül-fegyverkezett csendőr berontott Csóti Imre, Kalocsa város perceptora s Pestmegye bizottmányi tagjának a várostól félórnyira eső pusztai lakásába s Csóti Imrét az ágyból előlővönva, követelték tőle, hogy legutóbb besorozott, de be nem érkezett katonafiat állítsa elő, s midőn ez a legnagyobb fenyegetésekre sem tudta megmondani fia hollétét, éjnek idején gyalog, fegyver közt, bekisérték a városi csendőri laktanyába, utközben felakasztással és agyonlövéssele fenyegetve. Reggel azonban, valószínűleg mert féltek a népcsoportosulástól, szabadon bocsátották. — F. hó 20- és 21-ke közti éjjel azonban újlag 30 fegyveres zsoldár lepte meg lakását, s miután fia előállítását ismét hasztalan követelték tőle s lakását is sikeretlenül megmozdították, — Csóti fegyver közt fogva, egyenest a gőzhajó-állomáshoz kísérték, s aznap reggel hat fegyveres csendőr kíséretében Pestre hozták megvasalva, honnan tovább Komáromba szállították, innen pedig Olmützbe vagy más „kegyes intézetbe“ fog vitetni. Elfogói azt a vádat hozzák föl ellene, hogy Csóti a legutóbbi pesti közgyűlés alkalmával Pesten pisztolyt és löpört vásárolt, s fiát ellenállásra biztatta. Hiszszük, hogy Pestmegye nem késik lépéseket tenni a méltatlanul üldözött és törvénytelenül elfogott honfi kiszabadítására.

+ (A múlt vasárnapi szélvész) Bécsben és környékén is iszonyuan dühöngött s temérdek károkat okozott. A birodalmi főváros vidékén a termőföldekről a learott gabonát messze szélhordta, a gabona szemét kiverve, úgy hogy csak a Grinzing és Döbling közti szántóföldeken több kárt tett 20,000 ftnál. A bécsújhegyi csatorna egészen el volt halmozva a sok belesodort kékvető, gabonától. A gyümölcsfákról majd minden gyümölcsöt lerázott. Bécsben csupán az ablakokban mintegy 40,000 ftnyi kárt tett. Szántalan háztetőt megszagattott, sok kéményt ledöntött, s egy háznak egész tetőzetét alácsújtotta. Több súlyos testi sérülések is történtek a lehulló tárgyak által. Pesten d. u. 5—7 óra közt dühöngött a vihar (Bécsben pár órával előbb), s itt is temérdek kárt okozott, különösen a budai hegyekben, hol erős vastag fákot tört ketté s teker ki a földből. A Margitszigeten pedig egy pár száz mulató ott szorult s az éjet kesytelen volt az Isten szabad ege alatt tölteni, mert a nagy vihar miatt csak igen kevesen mertek a Dunán átcsónakázni. Ez egyszer a „zöldben“ mulatóknak volt ne mulass.

+ (Érdekes régiségek.) Erdy, muzeumi ör lakásán igen érdekes történeti ereklyék láthatók. Az egyik azon zászló, mely a mohácsi csatában Szalkai László esztergomi érsek banderiuma előtt lobogott, s melyet a zászlóaltó megmentett a török kezéből. E zászlót a magyar királyné sajátkezűleg hímtezte s az esztergomi érseknek ajándékozta. Arany és ezüst himzetül latin felirattal s sz. Adalbert képe látható rajta. (Ugyanazon zászló az, melynek rajzát s leírását a V. U. 1858. évi 5. számában közöltük Szerk. — A másik régiség egy több száz éves olajfestmény, mely Zsigmond király idejéből azon jelenetet ábrázolja, midőn a monda szerint Morzsinai Erzsébet, Hunyady János anyja, a néhány évvel ezelőtt Zsigmondtól kapott gyűrűt ennek bemutatja s benne a királyt ismeri fel. A képen ez aláírás olvasható: „János anyja és bátya a gyűrűt bemutatja, a király behivatja, Hunyad várát oadja!“

+ (Az erdélyi előpatakai fűrdőben) a fehérmegyei honvédséggyőző egy-let m. hó 18-én táncvizigalmat rendezett, mely alkalomra a „K.“ szerint két szakas fegyveres banderium honvédrubában, tollas vörös csákkal, vörös zsinóros atillában s ugyanoly nadrágban jelent meg. A fővegeken az egy-sült két ország czimere függött.

+ (Csongrádon az adóbehajtó katonaság) már két hónap óta folytatja dicséretes gazdálkodását, s mindemellett a lelkesen kívül még eddig senki-sem fizetett.

+ (Zarándmegyéből) Moga János, és Moldován Péter esperesek, Moga Jeromos, volt cs. k. szolgabírói segéd, most alispán, s dr. Hodos Bécsbe mentek, tiltakozni Zarándmegyének Magyarországhoz visszacsatolása ellen. Pesten utaztak keresztül. Egyéb bajuk nem volt.

+ (Halálzás.) Gr. Kemény Sámuel az erdélyi muzeum legelső alapító egyike, a kitűnő emberbarát és derék hazafi Kolozsvárott jul. 24-25 ike közti éjjel elhunyt. Temetése jul. 27-én volt; a gyászbeszédet Nagy P. tartá, mely után hült tetemei Kolozsvárról a gerendi családi sírboltba szállítottak. — A dicsőült, ki néhány ezer kötetből álló gerendi könyvtárát még a múlt évben átadta a muzeumnak, legközelebb több mint 50 folio-kötetre menő „Chartophylacium és Grammatophylacium Transilvanicum“ című kéziratyűjteményeit ajánlta fel és küldte be ugyancsak az erdélyi muzeum kéziratárába. A „Korunk“-kal örömmel emeljük ki a nemes gróf ezen előzetes, mint egyik öröndetes bizonságot annak, hogy Erdély lelkes főurai, kik ez intézetet eddig és oly buzgóan pártolták, a mai napok általános politikai izgatottsága közt sem felejtkeznek meg ezen, nemzeti tudományosságunk és miveltésünk emelésére oly mélyen kiható intézet gyarapításáról.

+ (Halálzás.) Mező-Szegedi Szegedy Sándor, az 1847-iki pozsonyi országgyűlésen somogyegyei követ, jul. 25-én éjfélkor, hosszas betegeskedése után életének 56-ik évében Ó-Peránten meghalt. Hült tetemei jul. 29. Acsádon a családi sírboltban tétettek örök nyugalomra.

+ (Halálzás.) Dömötör Vince pesti gyakorló orvos a napokban leg-szebb férfikorában elhunyt. Insejében hátrahagyott számos családjának fölségelésére az egyetemi orvosi kar, valamint Pestváros főorvosa aláírás iveket közzétettek. A nemesleki adakozások a „Gyógyászati lapok“ szerkesztőséghez küldendő be.

+ (A magyarországi oroszok igényei.) A „K. Hirnök“ írja, hogy a felvidéki oroszok az ungvári g. kath. püspökhöz a ruthen nép nevében azon kérelemmel fordultak, hogy a püspök ur állna a dolgok élére, s igyekezzék minden befolyásával a ruthen nép köztvető igényeit törvények által megadani és biztosítani: 1) hogy a magyarországi oroszok politikai s egyházi tekintetben külön nemzetiségnek ismertessenek el; 2) hogy ők is feljogosítva legyenek, időnkint saját nemzeti gyűléseket tartani s az ezekben hozott határozatok birjanak joghatályal; 3) hogy ők is saját nemzeti színeket használhassanak; 4) hogy a püspök ur tartson rögtön nemzeti kongresszust, s az orosz népek ezáltal formulázandó igényeit kérvény alakjában juttassa az országgyűléshez. Popovics Vazul püspök urnak azonban nincs kedve a vezé-ri szerepre vállalkozni. Kár volt az oroszoknak előbb nem mozogni, talán Schmerling ur nekik is dobott volna konzort a kir. leiratban. Egyébiránt a tót vajdaság története több mint valószínűvé teszi, hogy a ruthen népek ezse ágában sincs, külön orosz vajdaságot kívánni, s legfőlebb csak egy-ne-hány Dobránszky-féle ember áldozati róla.

— (Ifjusági egyesület.) Nagy-Orosziból (Nógrád) jul. 12-ről írják: Jelen soraimban városunkban egy még csak pár hó előtt alakult „Ifjusági egyesület“ akarok szólni. Ezen egyesület tagjainak nagyrésze az egyszerű földnépe jóra törekvő ifjaiból áll, ezéjla pedig hasznos könyvek és lapok olvasása által művelődni. Az egyesület már is közadakozáson alapult szép könyvtára van. Ugy hiszem, nem szorult dicsőretemre a derék ifjak nemes törekvése. Szintén ezen egyesület néhány tagjai egymásután két színi-előadást rendeztek a honvédséggyőző-egylet javára, — a működésközül különösen kitétek magukért ügyes játékok és kitartó fáradozásuk által Szabó J. és K., Varga, Stesszer, Havasi, Sz. Rózsa, M. Mária, F. Katalin, P. Teréz stb. E színelőadások nem részeselettek ugyan a megérdemelt pártolásban, mert a néző közönség kissé győren volt képviselve, mindez azonban nem vette el a derék ifjak kedvét s ernyedetlen szorgalommal küzdenek előre. Bizonyuraim nagy hiba, sajnálni azt a pár garast, midőn ily nemes czél fölsegítésére kell azt áldozni.

+ (Az ideai üstököséről.) La Verrier a francia tudományos akademiában egész őszinteséggel kijelenté, hogy a napjainkban feltűnt üstökös előtte teljesen ismeretlen, most először jelent meg, s utját, távolságát, valamint üstöke nagyságát meghatározni teljes szabotossággal nem lehet. Utja természetét még nem lehet tisztán ismeri, vajjon elliptikus, parabolikus vagy hyperbolikus-e, s ahhoz nem igen van remény, hogy valaha visszatér, mint hogy iránya az elliptikához merőben függőleges, a periodikus üstökösök pedig rendszeren csakes szöglet alatt állnak ahhoz. Az üstökös gyorsan távozott, s 10-én már csak a csillagász-csovéken volt látható. La Verrier e tudósítás-hoz hozzátézi, hogy f. hó 4-én nagyszerű légkő (meteor) röpült át a látókörön horizontális irányban, nagy tűzfark kíséretében.

+ (Pestvárosra a budai népszínházra) legközelebb 1000 ftot adni határozott, azonnali kifizetés mellett.

A Vasárnapi Újság ki nem adható levelei közül egy mustrapéldány. Lapunk szerkesztősége számos tudósítást kap naponként a vidék különböző részeiből különféle rangu és rendű hazánkfűtől, mi öröndetesen tanúsítja a közügyek iránt növekedő részvétet, mely a nemzet minden osztályaiban oly élénken nyilvánul, mint bizonyosan kevés más országban. Ré-sziünkről szives kézzel sietünk — a mennyire a tér s a létező viszonyok engedik — tisztelt levelezőink kibeszélési vágyainak helyet engedni s még a kevéssé gyakorlott tollak művein is szivesen igazítunk annyit, hogy az eredeti szim megőrzése mellett, legalább a mai irodalmi színvonalat őrökk meg. Vannak azonban esetek, midőn minden ebből jó szándékunk gyengének bizonyul be.

A következő levelet a múlt napokban vettük egy dunántúli városból. A midőn egy részét közzétesszük, még csak azt bocsátjuk előre, hogy mi a levélről becseleltet hazafüi jó szándékaról teljesen meg vagyunk győződve, a gyakorlatlan tollu polgártárs ám nézze meg, minő furcsa dolog ez nyomtatásban. A levél így van írva:

„Tekintetes Szerkesztőség!

„Ámbár még törvényes ügyünk soktörvény ellenes fen állása miatt kéllőleg kíméljélhetvén, de törvényes igazságunk létrejöttét gátolni minden ellenünk fölhozott bukó rendszer szisztemája általi terv elég telen lesz; mert alkotmányos nemzetünk a komolnapok elérkezése tülesem retten-vissza, főképp mikor hazája, igazsága, és törvénye, meg mentessére érkezt meg az életet nap meg virradással; a mint más kor, most leg inkább képes lesz a nagy Eoro pát győzelmű hírekkel elárasztani; A mitül itten gondolkodom, úgy hiszem annyibul igazam lehet: mert nem a kad senki a ki mind ennek elkerüléséről teljes meg győződésből nemzetünknek kezeskedhetnék. Illbizony talankorokban élünk, és ekkor kel és szükséges is, minel nagyob ösze tartásba élünk, és azt mindjőbban kieszközölni törekedünk; — sajnos hogy ekkor vagyok kénytelen oly eljárásrul panasztenni a mi az ösze tartást gátolja, gátolja kétpandur eljárása a mit mindjárt elmondok, csak azt említem még meg menyire örülünk; a hetekint mind javaink fölött elő bü-esületünkön keresztül kasulta podó palagrafús műhelbül szármozó Zsan-dárok elpusztulásán; hogy helettek ismét alkotmányos Pandurokat láthatunk kiket elis ömerünk teljesen elégségeseknek megyegyűnkben a csön-döt és rendet fen tartani; azon két panduron kívül kiket tettek után másként nem nevezhetek, mint mustra csöndörököt, kik a meg választást esaksopronba nyerheték, úgy mint a bukott rendszerbül a hivatalnokszere-gel a Pápaijárás bulkmarat segédhír; kapta magát csináltatott magának hamarjába magyarruhát, fölütazot a Soproni magyar Tiszti választásra, me-

választatta magát szolgál birónak. — illeformás tiszt választást valóba a Kipfelhauer tanácsolt. Ugy azon nevezet kétpandurnak eljárását „mít már az előt ístetek“ de most Julíus 4-dikén bementek a vendéglobe; az ottani vendégek kínálássalbulttt Zsandár módra az ingyenbülboroztak, lerésze-gettek, este 9 óratánpedig részegen a fejront (tan Feierabend?) szót hasz-nálták, és hogy takarodjék, előlök minden ember; alig ezt kimondották mindjárt itni futogatni, puska tusozni kezették leg először is azon két de-rék magyar embereket; a kik már egésznap őket boral és étellel tartották; öt épen többen előre látó egyének a Panduroknak igazságtalan ugy a jelen korszakban ilalávaló eljárásokat rosszalván, — de a Pandurok nemtekintve semmit sőt még a faragatlan önérdékek élő vendég lössel szövetkeze, rohantak a még otlevo nagy számú tisztességes vendégekre, minden személy választás nélkül ily szóval: „Takarodjék ki a szobából rögtön minden ember, mert mindjárt ugy járnak mind a többi“ és a vendégek engedelmesked-tek azon előre látásból, hogy a következőből ellenéink a magyar rendszert ne kompromitálhassák. Anyibul látom ezt szükségesnek röviden meg em-léteni hogy nyilvánosság elébejőjön, és il eljárásokat mások az illetőkre-rüljenek, ne unassák meg magokat a néppel, és a Szemléválasztást tekintet-ben kölvenni, különösen most; mokor hazánk mindenperczben a tetleg haszonra való fiaira számít, azért hazánk érdekében kérem föl a Tekintetes szerkesztő urat, hogy tudósításomra vonatkozólag nevonja elbceses lapjából közlésre érdemlőlehet stb. stb.“

„— A levél így végződik: De az ország gyűlést figyelemmel késérjük, és tudjuk azt; hogy több hon atyák már erősselen fel szólaltak az egyenlo-guság melet; — különösen a Döbröczüni 1-ső kerületi kép viselő Tisza Kálmán ur, kit a szt. Istensokáig ötessen, kibe oly remekül él az egyenlo-gység érzete; hogy még egy alkalmatsem mulasztott el akkor: mikor a jog egyenlőség és teljes szabadság jött szőnyegre erőlyessen mielőbb létrejötte-mellett felszólalni. Ilkörülmények között mímeg vagyunk győződve hogy a midőn a magyar ügy annyira halad hogy a törvényhozásba nyulhat, akkora a magánjog meg tartásáért, a közép ohajtásáért és kényeségét nem fogja meg tagadni, mert jog egyenlőség melet lehetünk csak egyenlo polgártárs-sak, szabadiparral növekedik anyagi erőnk és úgy lesz nagy és erős hazánk. Illhiányosságunk érdekebe pedig ha a közléstül nem vonja elbceses lapját Fogadjja a T. Szerkesztőség halás köszönetünket.

Egy Honfi és a közönségtől.“

— (Főhívás a budai magyar népszínház ügyében.) A budai magyar népszínház építetése körül fölmerült akadályok végelegesen elhárítvák, a munkálatok kettözött erővel folyának s teljes elkészültéig legerőlyesebben végeztetnek. Minthogy azonban a megalapítandó Molnár-színházszület helyi-ség hiánya miatt kénytelenítették működés és kereset nélkül vesztogelni, ezen népszínháznak a lehető legrövidebb idő alatti megnyitása égető szükség. Hogy pedig ezt, a népszínház alapítását közzégyő bizottmányi kivihesse, gyors és éjjeli munka kívánatik, ennek előmozdítására pedig pénzerő igényeltetik, melyet az által vel leginkább elérni a bizottmány, ha a gyűjtőveket tartótt tisztelettel fölkeri, miszerint az adakozásokat a már többször említett helyekre, u. m. Áldásy Antal, Buda fővárosi kapitány hivatalába; Fésüs György, bizottmányi tag, főútezi 15. számú lakásába; vagy Lippert József bizottmányi titkár, nádor-utca 3-ik szám alatti ügyvédi irodájába mielőbb beküldeni sziveskedjenek. — Áldásy Antal s. k., Buda városi főkapitány, bizottmányi elnök.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Újság szerkesztőségéhez a múlt héten beküldetett:

Petűf szobrára: B.-Csabáról Jeszenszky-Molitorisz Amalia és Jeszenszky Irma 6 darab ezüst huszas vagyis 2 ft. 84 krt. *) — Kis-Kun-Dor-somáról többen Móczár József által 18 ft. 80 kr. — (E czélra eddig beküld-etett hozzáink összesen 433 ft. 64 kr.)

Gr. Széchenyi szobrára: Bécsből Haits János 50 kr. — Kis-Kun-Dor-somáról többen Móczár József által 14 ft. — (E czélra eddig beküldetett hozzáink összesen 1551 ft. 90 kr.)

Gr. Teleki László szobrára: Duna-Vecséről többen Sági Ferencz által 8 ft. 60 kr.

(A dunavecsei adakozók: Hegedűs Lajos 55 kr., Kiss István 45 kr., egy valaki 55 kr., Sági Fer. tanító 55 kr., Nagy József tanító 45 kr., Ugodi Lajos 45 kr., Hajnak Károly 55 kr., Liphauer György 45 kr., Ág György 35 kr., Bazsó István 40 kr., Zimányi János 40 kr., ifj. Kara János 35 kr., Tar Gergely 35 kr., Tar Ján. 35 kr., Miszeri László 35 kr., Vámos Mihályné asszony 35 kr., Ágcs Tar Klára asszony 10 kr., Karli István 35 kr., Akócs János 35 kr., Komáromi József 35 kr., Farnosi János 35 kr., Dömök Mih. 20 kr. — Összesen 8 ft. 60 kr.)

A magyar Akademia palotája.

— (Újabb kimutatása) a Vasárnapi Újság szerkesztőségéhez beküldött hazafüi adakozásoknak:

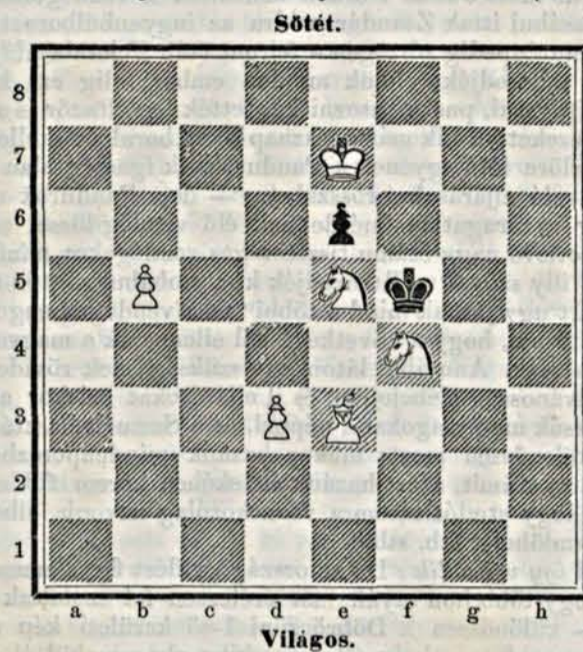
LV. közlés: Pétervárárról Haits Lajos 1 ft. — Rátkáról György János 5 ft. — Bécsből Haits János 1 ft. — Összesen 7 ft.

Az eddigi I.—LV. közlésekkel együtt: 14,626 ft. 21 kr., 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 112 es. arany, 21 képtfos tallér, 1 orosz tallér, 4 újfos, 140 huszas, 18 nyedftos, 1 db. 100 pftos és 10 db. 20 pftos nemz. államkölesnkötelezvény.

*) A pesti takarékpénztárba betendő pénzek csak bankjegyekben fogadtatnak el, azért minden, ezüstben vagy aranyban beküldött adakozásokat papirpénzen kell föl-vit-tanunk. Kérjük a t. adakozókat, hogy ezüst pénzeiktől ne fosszák meg magukat, hanem gősszegeiket egyenesen papirpénzen sziveskedjenek hozzáink beküldeni. — Szerk.

SAKKJÁTÉK.

84-ik sz. feladvány. — Szalay Sándortól (Sz.-Mihályon).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 79-ik sz. feladvány megfejtése.

(Rothfeld Józseftől.)

- Világos.** Sötét.
 1) b3-c4: c5-d4:
 2) Kh5-h6: Kh3-g4:
 3) Fd4-e5 ♣

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — **Lesson:** báró Meszéna István. — **B.-Ujvárosban:** Kovács Lajos. — **Poroszlón:** Nyilas Alajos. — **Pesten:** Cselkó György.

Rövid értesítések. Pest: B. B. I. A 78. sz. f. 1) Hc3-d5: lépésére e7-e6 a helyes ellenhuzás. A 77. sz. feladványban pedig Sötétnek 2) Be6-e5 lépésére Világos 3) He8-c7: huzással erőszakolja ki a matot. — Sz.-Mihály: Sz. S. A választ itt küldjük. — **Kis-Kürtös:** Cs. K. A felelettel nem maradtunk adósok. A jövő számban. — **Paraboly:** R. J. Az új feladvány hibásan írva érkezett be hozzánk, mert az állás a megfejtéssel össze nem egyez. A 80. sz. feladványnak a küldőnél még sebb megfejtése van. A másik hibátlan.

IV. Feladvány. — Szalay Sándortól (Sz.-Mihályon).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

Színházi napló.

Péntek, jul. 26. „Bibor és gyász.” Eredeti történeti dráma 5 felv. Irta Hegedűs. Demeter M. műkedvelő első színi kísérletét tette Vak Béla szerepében. Nagyon elfogultnak látszott, beszédét alig lehetett megérteni. Játékával sem sok reményre jogosított. Idill szerepét Komlóssy-K.-né adta. A t. művésznek nem akarja elhinni, hogy e szerep nem neki való, pedig erre már az összes journalisztika többször figyelmeztette. Közönség csekély számmal.

Szombat, jul. 27. Stéger Ferencz föllépteül: „Tell Vilmos.” Opera 3 felv. Rossinótól. Rossini ez öröksépségű operájában a vendégművésznek különösen jó alkalma nyílt, művészete egész fényét kitüntetni; mint „Arnold,” főleg a második felvonásban remekelt. A czimszerepet Bignio adta; igen szépen énekelt, de szokás szerint nem igen szépen játszott; mozdulataiból, arczjátékából még mindig kéri a merevség. A többi szereplők sem rontottak az előadáson. Hanem az énekar csakugy immel-ámmal énekelt, oly kedvetleneknek látszottak, mintha Reichsráthoknak választották volna meg őket.

Vasárnap, jul. 28. „Pünkösdi királyné.” Eredeti népszínmű 3 felv. Szigligetiétől. Szerdahelyi játéka legtöbb élvezetet nyújtott, utána pedig Réthyé. A czimszerepet Szigligeti Jolán adta, szép sikerrel.

Hétfő, jul. 29. „Legjobb az egyenes út.” Ezután: „Eszter és Dávid.” Mindkettő vígjáték. Az előbbiben Egressy Gábor az általa híressé tett Krumm Eliást játszta, mondanunk sem kell, hogy mesterileg. Horváth Teréz, mint Krebsné, erőttete a komikumot. A második vígjátékban Szerdahelyit kell különösen kiemelni.

Kedd, jul. 30. Stéger Ferencz föllépteül: „Zampa.” Opera 3 felv. Heroldtól. Stéger a czimszerepben művészete egész nagyságában ragyogott. Legjobban elragadta a nagyszámú közönséget gyönyörű borsdalkával, melyet ismételnie is kellett, s a harmadik felvonásban bájos szerelmi ömlengéseivel, midőn Camilla előtt térdre borul. Huber Ida Camillát kedvesen énekelte. Markovics Ilka is dicséretes buzgalommal működött közre. Benza, mint min-

dig, jókedvű, s Kőszeghy eredeti alak volt. Váry csak olyan volt, mint a kocsiban az ötödik kerék.

Szerda, jul. 31. „Az ördög naplója.” Vigiáték 3 felv.

Csütörtök, aug. 1. Stéger Ferencz föllépteül: „A portició néma.” Opera 5 felv. Zenéjét írta Rossini.

Szerkesztői mondanivaló.

5732. Sz.-Mihály. Szabó Károly. Folyvást ügyelünk arra, hogy az idegen kifejezéseket, szavakat lapjainkban kikerüljünk, de néha lehetetlen kitérni előlük. Ilyenkor megmagyarázzuk a szokatlanabbakat. Van azonban több oly idegen kifejezés, a mi közös tulajdona az európai hírlapirodalomnak (különösen a politikai lapokban), ezek elől nincs menekvés, ezeket már csak meg kell tanulni a hírlapot olvasó magyar embernél. S ehhez van a magyar embernek elég józan és gyors fölfogása. Jobban lehet embernél a nem tudományosan oktatott német olvasót, a ki politikai lapjában ezekre menő latin, görög, francia, angol s egyéb idegen származású kifejezésekkel kénytelen folyvást megbirkózni. A magyar nyelv szerencsésen leküzdötte nagyobb részint e nehézségeket.

5733. Sárospatak. Zs. I. Udvozóljuk önt munkatársaink sorában. Lapunk szellemét s modorát méltányló szives soraiért fogadjuk köszönetünket. Ha valami bő torlu új módú szerkesztő volnánk, először is ide iktatnók ön elismerő sorait, azután elküldnók: „Áldja meg az István mind a négy kezével!” — Gyakori találkozást remélünk.

5734. K.-Sz.-Miklós. K. Zs. Bár mennyire méltányoljuk is a küldött könyv egyes cikkeit, de tárgyaink halmaza nem engedi, hogy a mutatónyit közlését megígérjük.

5735. Debreczenben. G.-nyi S. Az egyik értesítést közöltük. A „felelet”-nek azon lapban kellene megjelennie, a hol a vállalatot megtámadták.

5736. Pest. G. József. Az ígért jegyeket nem kaptuk, nem is kérjük azokat. Effélék átvételére, eladására, beszámítására stb. sem érkeztünk, sem hajlamunk. A mi foglalkozásunk kizárólag irodalmi; a mi az üzlet körébe vág, nem a szerkesztőséghez tartozik (legalább nem e lapokhoz).

5737. N. N.-nek Baján. Mindennapi gondolatok, igen pongyola alakban. Itt-ott igen döcögős a verselés. Jobbakat kérünk.

5738. Farnas. F. Gy. A kicserélt példányt küldjük. Az egyik „nyílt levél”-ről nem hiszünk, hogy cselhez vezetne. A mint a viszonyokat ismerjük, fájdalom, itt nem egyhamar lesz kilátás kárprótlásra. Azonban sürgetni fogjuk.

5739. Sz.-Miklós. H. László Adolf. Az előfizetési pénzt az új évnegyed közeledtével kérjük beküldetni. A képekre nézve bármely pesti könyv- vagy műarushoz tessék fordulni.

5740. Kunhegyes. Dr. S. I. Az „óvástétel” pusztán magánügy, mely a nagy közönséget nem érdekelheti. A hirdetések közé tartozik.

5741. A haza örökké élni fog. Mi is azt hiszünk, de e hitet ugyancsak senkismem merithetné ebből a gyenge versenyéből, melyben többi között ily bágyadt szuszogás található:

„Hogy gyengül e nagy Hunnia,
 Pedig csak fényes gyengülhet,
 A belerő mindig marad,
 Ép örökké a lelkelet.”

(Ily verstől csakugyan el lehetne gyengülni.)

5742. Szalacs. N. A. Vettük a Körös vize partján „egy urnafele edényben” talált érdekes régiséget, a nemzeti színi kláris szemekét. Köszönetet mondunk érte Tippmann Ilka kisasszonynak, ki az ép szemeket az iszaptól megtisztítva, újra felűste s a Múzeum számára hozzájuk beküldte. Igen sajnáljuk, hogy az edény, ésá közben szétesett. Ha legalább egy darab cserepet kaphatnánk belőle, akkor régiségbuváraink segítségével legalább a talált régiség korát lehetne kiszámítanunk, s így aztán rájöhethetnénk a kláriszemek eredeti rendeltetésére is. Tehát egy cserepet abból az urnából, ha lehet!

Nyílt tér. *)

Nyílt levél Szeremlei Gábor urhoz Sárospatakon. Uraságod „Ker. valás tudomány”-a 3-ik füzetének megjelenési határidejéül mult év októberét, a „legrosszabb esetben” 1861 april havát tűzte ki. Mind e határidők eltelték. — Megjelenend-e Dogmatikája 3-dik füzeté? (s meg nem jelenése egyházi-irodalmi kár lenne) vagy nem? ... Hiszem, többen vannak eziránt nyugtalanok, — sziveskedjék azért egy nyilatkozatot tenni — ez uton közzé, hogy tudjuk magunkat mihez tartani. Farnason, jul. 25-én 1861. — **Fehér György.**

*) E rovatban közölt cikkeikért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

HETINAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosznaptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.	
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.
Augusztus			Julius (ó)		Ab R.		
4 Vasár.	F 11 Domok.	F 10 D.	23 A 6 Troph.	4 42 7 29 28		2 5 6 10	
5 Hétfő	Havi BA.	Ozvald	24 Krisztina	4 43 7 28 29		3 16 6 42	
6 Kedd	Urunk színev.	Urszine	25 Anna	4 45 7 26 30 Rosch.		4 31 7 10	
7 Szerda	Kajetán. Don	Donát.	26 Hermol.	4 46 7 25 1 Etul		5 56 7 34	
8 Csütört.	Czirjék	Smarag.	27 Pnteleim	4 48 7 23 2		7 7 7 55	
9 Péntek	Román v.	Emőd	28 Prochus	4 49 7 21 3 Selihot		8 26 8 16	
10 Szomb.	Lőrincz vért.	Lőrincz	29 Kallinicus	4 50 7 20 4 47. S.		9 46 8 39	

Holdnegyed: ● Ujhold 6-án 2 óra 10 perczkor délután.

TARTALOM.

Vázlatok a magyar viselet történetéből (képpel). **Vizelety Béla.** — Nyári kép. **Thaly Kálmán.** — Zápolya király (vége). **Kövéri Mihály.** — Az országos tébolyda Budán a Lipótmezőn (képpel). — Az istokosokról (folytatás). **Dr. Bardecs Lajos.** — Aranymondatok. — **Tarhaz:** Az építésekhez s építőtközhez. **Balla.** — Egyház és iskola. Ipar, gazdaság, kereskedés. Balesetek, elemi csapások. Irodalom és művészet. Közintézetek, egyletek. Mi újság? A magyar Akadémia palotája. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyílt tér. Heti naptár.

Felölös szerkesztő **Pákh Albert:** (lak. magyar-utca 1. sz.)

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. úpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 3. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Horváth Mihály, volt csanádi püspök.

Elég okunk van arra, hogy e jeles hazánkfia emlékét újra fölevenítsük. Horváth Mihály mint közoktatási miniszter nem csak az 1849-i magyar kormányának s a hazai kath. klerusnak volt ki-tünő tagja; s keblünk részvétét nemcsak azáltal bírja, hogy hazájától elszakasztva, 12 év óta fájdalmas számkivetésben tölti napjait, — hanem leginkább az teszi régóta tiszteletünk kiváló tárgyává, hogy benne a magyar tudományosság egyik hivatott képviselőjét, ép oly tudós, mint hazafiai érzésű történetbuvárt szemléljünk. A szilárd jellemű férfiú távol száműzetésében, lelépve a napi politika izgalomteljes teréről, visszatért régi kedvencz tanulmányaihoz, s azóta megjelent történelmi művei tanusítják, mennyire méltó a tudomány ezen komoly buvára a nemzet osztat-lan tiszteletére. Arcza folyvást a multnak van fordulva, onnan meríti ő számunkra a tanulságot, az erőt, a vigasz-talást.

Életének főpontjairól röviden a következő adatokkal birunk. Született 1809-ben Szentesen, Csongrád megyében, honnan szüleiél öt éves korában Szegedre költözvén, itt neveltetett s végezte az elemi s középiskolákat. 1825-ben Váczon a növendékpapok közé lépven, a bölcsészetet s hittudományt hat éven át tanul-ta s mielőtt az utóbbit bevégezte volna, a magyar kir. egyetemnél a szokott szigorlatok után, bölcsészet tudorává emeltetett. Iskoláit végezvén, pappá szenteltetett. Mint segédlelkész Dorosmán (Kis-Kunság) 3, Kecskeméten 2, Nagy-Kátán (Pest) 1 1/2 évig foglalkozott. Ez évek folyta alatt, tapasztalás-szer-zés végett, hazánk nagy részét időnként beutazta. Utolsó segédpapi állomásáról gróf Keglevich Gábor fia nevelésére hivatván, a jelenlegi orszá-gos képviselőnek s az al-sóház egyik derék jegyzőjé-

nek, gr. Keglevich Bélának másfél évig volt nevelője. E közben 1839-ben, választá meg őt a magyar Akadémia levelező, s 1841 sept. 3-án a történelmi osztályban **rendes** tagjává. Nevezetes, hogy akadémiai székét 1842 nov. 22-én ily czimű értekezéssel foglalta el: „A magyar honvédelem történeti vázlatá.” (Olvasható az Akad. Évkönyvek VI-ik kötetében.) — 1840 nyarán ismét segédpapi állomást nyert Nagy-Abonyban, honnan egy év mulva gróf Erdődy Kajetán fia mellé nevelőnek, innen pedig 3 év mulva a bécsi The-reziánumba a magyar nyelv és irodalom tanárává hivatott meg. Végre 1847-ben pestmegyei Hatvan városába plébánosnak, 1848-ban préposttá s még ez utóbbi évben csanádi püspökké neveztet-t ki. A viharos idők ugy hozták magukkal, hogy nemsokára az akkori kormánytól megürült kultusminiszteri tárca is az ő kezébe került. Következése az lón, hogy midőn a köz-ügyek bomlása bekövetkezett, jeles hazánkfiak nagy seregé-vel ő is külföldre volt kény-telen keresni menedéket az üldözők boszujá elől. Oda vonult akkor szíve égető fájdalmával, a dicsőült minisz-terelnök, gróf Batthyány La-jos özvegye is, gyermekeivel, s mig a grófné Szeiczban és Belgiumban tartózkodott, Horváth Mihály is az ő házá-nak tagjává lón, s a fiatal Emma és Ilona grófnőket (most gróf Batthyány Gézáné és gróf Keglevich Béláné) valamint Elemér gróftól ő ok-tatgatta ekkor a magyar nyelv, irodalom, történet és statistika ismereteire. Jelen-leg Olaszországban lakik, az ott élő gróf Károlyi György-né házánál, Pegliben, Genua mellett, és a grófné egyetlen leányát, Palmát, ugyanazon tárgyakra oktatgatja, — a-mellett folytonosan dolgoz-ván kisebb és nagyobb törté-nelmi műveken.

HORVÁTH MIHÁLY.

Horváth Mihály írói